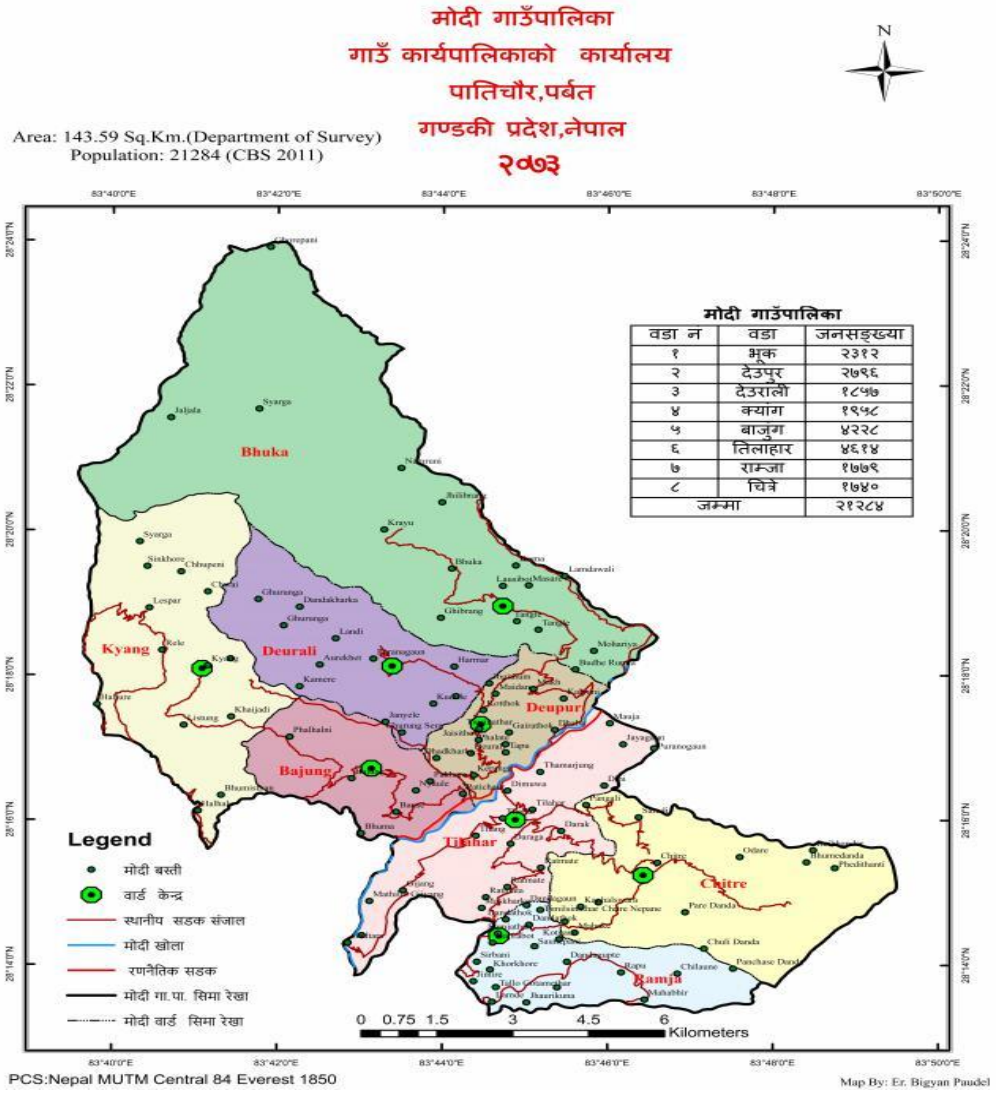

आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

(Emergency Preparedness and Response Plan)

मोदी गाउँपालिका, पातिचौर पर्वत

मोदी गाउँपालिका स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पातिचौर पर्वत

२०७६

दस्तावेज	आपत्कालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना-२०७६
प्रकाशन	मोदी गाउँपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, पर्वत
प्रकाशन मिति	२०७६ कार्तिक
सामाजिक तथा प्राविधिक सहयोग	मानवीय विकास तथा वातावरण सरोकार समाज नेपाल
सर्वाधिकार	© मोदी गाउँपालिका, पर्वत
मुद्रण	

संक्षिप्त शब्द तथा पूर्णरूप

CLPIU (Central Level Program Implementation Unit) = केन्द्रिय आयोजना कार्यान्वयन ईकाइ
NEOC (National Emergency Operation Centre) = राष्ट्रिय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र
PEOC (Province level Emergency Operation Centre) = प्रादेशिक आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र
DEOC (District Emergency Operation Centre) = जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र
LEOC (Local Level Emergency Operation Centre) = स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र
LSA (Lead Support Agencies) = स्तरीय अगुवा सहयोगी निकाय
DPRP (Disaster Preparedness and Response Plan) = विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना
DUDBC (Department of Urban Development and Building Construction) = शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग
IRA (Initial Rapid Assessment) = प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा
LRC (Local Resource Centre) = अगुवा स्रोत केन्द्र
MIRA (Multi-Sectoral Initial Rapid Assessment) = बहु क्षेत्रीय प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा
NRCS (Nepal Red Cross Society) = नेपाल रेडक्रस सोसाइटी
SAR (Search and Rescue) = खोज तथा उद्धार
SOP (Standard Operating Procedures) = कार्यसञ्चालन निर्देशिका
WASH (Water, Sanitation and Hygiene) = खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता
RRT (Rapid Response Team) = द्रुत प्रतिकार्य समूह
DDRT (District Disaster Response Team) = जिल्ला विपद् प्रतिकार्य समूह
STF (Special Task Force) = विशेष कार्यदल
QRT (Quick Response Team) = शिघ्र प्रतिकार्य समूह
DDMC (District Disaster Management Committee) = जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति
LDMC (Local Disaster management committee) = स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति

मोदी गाउँपालिका गाउँपालिकाको कार्यालय, पातिचौर पर्वत

पत्रसंख्या
चलानी

गण्डकी प्रदेश, नेपाल
मिति: २०७६/०७/१५

नेपाल सरकार संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयद्वारा जारी गरिएको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ तथा २०७५/०१/१० को निर्णय साथै गृह मन्त्रालयको अध्यावधिक गरेको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा मार्गदर्शन २०६७ पहिलो संशोधन २०७५ अनुसार यस गाउँपालिकामा पनि कार्यक्रम संचालन गरिएकोमा खुसी लागेको छ । मानिसलाई प्राकृतिक रुपमा तथा मानव निर्मित आइपर्ने विपत्तिलाई विपद् भनिन्छ, जो मानिसले प्रकृतिसंग गरिने कृयाकलापहरुमा पनि आधारित हुन्छ । कतिपय विपद्हरु प्राकृतिक रुपमा मात्रै उत्पत्ती हुन्छन् तिनीहरुलाई मान्छेले रोकन अथवा नियन्त्रण गर्न सक्दैन तर तिनीहरुबाट बच्ने उपाय मात्र गर्न सक्छ, जस्तै चट्याङ, भुकम्प यसलाई मान्छेले रोकन अथवा नियन्त्रण गर्न नसके पनि यसबाट हुने क्षती कम हुने उपाय गर्न सक्छ भने अन्य बाढी, पहिरो, नदी कटान, डुवान, सुख्खा खडेरी, आगलागी, महामारी जस्ता प्रकोपहरु मानवीय कृयाकलाप बाट सृजित हुने भएकाले यसको प्रभावकारी व्यवस्थापन र न्यूनिकरण गर्न विभिन्न उपायहरु अपनाउनु पर्ने हुन्छ ।

माथिको वाक्यांशलाई शिरोधार्य गर्दै यस मोदी गाउँपालिकामा हुन सक्ने विपद्को प्रतिकार्य गर्न र आकस्मिक समस्याहरुको समाधानका लागि यस क्षेत्रको “आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना” निर्माण गर्न लागेको छ । योजनाले यस गाउँपालिका स्तरमा हुने सम्भावित विपद्हरुलाई पहिचान गर्नुका साथै ती जोखिमयुक्त वस्ती, समुदाय र क्षेत्रहरुको समेत पहिचान गरी कुन क्षेत्रमा विपद् न्यूनिकरण गर्न के उपाय गर्न सकिन्छ, सो उपायको खोजी र प्रयोग गर्ने योजना तथा कार्यक्रम समेत समेट्ने प्रयास गरिएको छ । प्रस्तुत योजना अनुसार यस क्षेत्रको आकस्मिक पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्ययोजनाले समेटेका योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनको लागि विभिन्न कृयाकलापहरुमा सहयोग गर्न सबै सम्बन्धित सरोकारवाला सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुलाई अनुरोध समेत गरिने छ ।

यस गाउँपालिकाको आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्न सहयोग गर्ने यस गाउँपालिका स्तरीय स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना समन्वय समिति र योजना तर्जुमा उपसमितिलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रस्तुत योजनाले समेटेका सबै कृयाकलापहरुलाई समयमै संचालन गरी सम्पन्न गर्न पनि अनुरोध गर्दछु । साथै मानवीय विकास तथा वातावरण सरोकार समाज नेपाल नामक संस्थाले हरेक वस्तीमा गएर प्राथमिक डाटा समेत संकलन गरी योजना निर्माण गर्नमा प्राविधिक सहयोग गरेकोमा विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

.....
प्रेम शर्मा पौडेल

अध्यक्ष

मोदी गाउँपालिका, पातिचौर पर्वत

परिच्छेद - १

१. पृष्ठभूमि

नेपाल बाढी, पहिरो आगलागी, महामारी, मौसमको विषमता तथा भूकम्प जस्ता प्रकोप उच्च जोखिम रहेको छ । देशका भौगर्भिक, भौगोलिक, जैविक, जल तथा मौसम र वातावरणीय अवस्थाका कारणहरूले विपद्का घटनाहरू घटने गरेको पाइन्छ ।

यसका साथै नेपालको पूर्वदेखि पश्चिमसम्मको भू-भाग वर्षायाममा बाढी-पहिरो, हिउँदमा अतिवृष्टि या अनावृष्टि, असिना, हावा हुरी र जुनसुकै समयमा भूकम्पीय दृष्टिले संवेदनशील मानिन्छ । विश्वका मुलुकमध्ये नेपाल भूकम्पका हिसावले ११ औं स्थानमा र जल उत्पन्न प्रकोपका जोखिममा ३० औं स्थानमा पर्नुले समग्र देश नै विपद् जोखिमका आधारमा अत्यन्त अगाडि देखिन्छ । देशको तराई समतल भू-भागमा बाढीजन्य तथा आगलागी, शीतलहर जस्ता विपद्का असर बढी देखिन्छ भने पहाडी भागमा पहिरो, बाढी, नदीकटान, आगलागी, भूकम्प, महामारी तथा हिमाली भेगमा हिमपात, हिमताल फुट्ने, पहिरो, आगलागी, महामारी जस्ता विपद्का जोखिमका कारणहरूले मानिसको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष असर पारेको देखिन्छ ।

नेपालमा हरेक वर्ष औषत ५०० भन्दा बढी विविध प्रकोपका घटनाहरू हुने गर्दछन्, परिणाम स्वरूप भौतिक संरचना तथा मानविय क्षति हुन्छ र जीविकोपार्जनमा समेत असर पर्दछ । पछिल्लो ४५ वर्ष (वि.सं. २०२८- २०७२) को अवधिमा नेपालमा ४०,००० भन्दा बढी व्यक्तिहरूले विपद्का कारण आफ्नो ज्यान गुमाएका छन् । यो संख्या हरेक दिन २ जनाको ज्यान गएको भन्दा बढी हो । उच्च मृत्युदरको अलावा उक्त अवधिमा ७५००० भन्दा बढी व्यक्तिहरू घाइते भएका छन् भने लगभग ३०,००,००० प्रभावित बनेका छन् । विगत ५ वर्षको तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा वर्षेनी करिब १०००० सडक दुर्घटना हुने गरेका छन् । जसका कारण वर्षेनी १९०० व्यक्तिले ज्यान गुमाउछन् भने करिब १३००० व्यक्तिहरू घाइते हुन्छन् । वि.सं. २०७२ वैशाख १२ गतेको भूकम्प, २०७१ र ७४ सालमा आएको बाढी तथा पहिरो, वर्षेनी हुने सडक दुर्घटना र यसबाट भएको ठूलो जनधनको क्षति तथा नोक्सानी यसका पछिल्ला उदाहरण हुन् ।

वर्षेनी यस प्रकारका प्रकोपबाट थुप्रै जनधनको क्षति हुने गरेको छ । अनिश्चित वर्षाका कारणले हुने खडेरी तथा अनिकालले गर्दा मानिसहरू बढी प्रभावित हुने गरेको पाइन्छ । नेपालले हरेक वर्ष अव्यवस्थित बस्ती र जनचेतनाका कमीले गर्दा आगलागीबाट ठूलो क्षति व्यहोरिरहेको छ । त्यसै गरी आँधीबेहरी, असिना, चटयाङ्ग, शीतलहर आदि जस्ता जलवायु परिवर्तनको असरका कारण उत्पन्न विभिन्न प्रकोपहरूको समेत सामना गर्नु परिरहेको छ । बारम्बार घटिरहने यस्ता विपद्का घटनाहरू देशको विकास प्रयासमा समेत मुख्य बाधकको रूपमा देखिएका छन् । भौगोलिक विकटता, यातायातको असुविधा र प्रतिकूल मौसमका कारण घटनास्थलमा उद्धारकर्मी तथा राहत सामग्री तत्काल उपलब्ध गराउन नसकिने हुँदा प्रभावितहरू अझ बढी जोखिममा रहेका छन् । यी विभिन्न प्रकोपका सम्भावित घटनाहरूलाई तत्कालीन तथा दीर्घकालीन उपायहरूद्वारा न्यूनिकरण गर्न सकिन्छ भने कतिपय अवस्थामा यसको सामना नगरी नहुने अवस्था आइपर्दछ । उल्लेखित विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरूबाट पर्ने सम्भावित विपद्लाई उचित रूपमा व्यवस्थापन गरी प्रतिकार्य गर्न र जनधनको क्षति न्यून गर्न व्यवस्थित पूर्वयोजना तथा पूर्वतयारीको महत्वपूर्ण स्थान रहन्छ । यस प्रकारका

विपदका समयमा प्रभावकारी रूपमा मानवीय सहायता परिचालन गर्न र सम्बन्धित निकायको जिम्मेवारीलाई प्रष्ट किटान गर्नको लागि विपद पूर्वतयारी कार्ययोजनाले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दछ।

विगत वर्षहरुदेखि नै यस पालिकामा पनि यस्ता खालका विभिन्न प्रकोपहरुद्वारा जनधनको क्षति भैरहेको देखिन्छ भने सबै प्रकारका प्रकोपको सम्भावना पनि अत्यन्त बढि देखिन्छ। तसर्थ प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित जुनसुकै खालका विपदका घटनाबाट हुन सक्ने मानिसको जीउधन तथा सम्पतिको क्षतिलाई न्यून गर्नका लागि पालिकामा पनि आपतकालीन पूर्वतयारीलाई मजबूत बनाउन जरुरी छ। आपतकालीन तथा विपद पूर्वतयारी विपद जोखिम न्यूनीकरणको एउटा महत्वपूर्ण पक्ष हो। यसले विपदको सामना गर्ने क्षमतालाई वृद्धि गर्न र समुदायलाई विपद व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा मद्दत पुचाउँदछ।

१.१ मोदी गाउँपालिकाको अवस्थिति र भौगोलिक अवस्था

नेपालको गण्डकी प्रदेश स्थित मोदी गाउँपालिकाको स्थापना एउटा दीर्घकालिन सोच व्यवसायिक औद्योगिक तथा बहु सांस्कृतिक समुन्नत गाउँपालिकाका साथै २०७३ सालमा पर्वत जिल्लामा भएको हो। यस पालिकामा ८ वटा वडाहरु रहेका छन्। कुल क्षेत्रफल १४३.६ वर्ग किलोमिटर ओगटेको यस पालिकाको भू-आकृतिक स्वरूप करिब सबै भु-भाग डाँडा काँडा र समतल रहेको छ भने यस पालिकाको सिमानाको हकमा पूर्वमा कास्की जिल्लाको अन्नपूर्ण गाउँपालिका र पोखरा महानगरपालिका, पश्चिममा पर्वत जिल्लाको कुश्मा नगरपालिका र जलजला गाउँपालिका, उत्तरमा म्याग्दी जिल्लाको अन्नपूर्ण गाउँपालिका र दक्षिणमा कुश्मा नगरपालिका रहेको छ।

१.२ सामाजिक अवस्था

यस गाउँपालिकाको कुल घरधुरी संख्या ५४०७ छ भने जम्मा जनसंख्या २०९९६ रहेका छ। यस गाउँपालिकाको सामाजिक र आर्थिक क्रियाकलापमा पुरुष सरह महिलाहरु समान रूपमा सहभागी भएको पाइन्छ। यस गाउँपालिकामा ब्राहमण, क्षेत्री, ठकुरी, गुरुड, मगर, दलित तथा अन्य जातिहरुको विशेष बसोबास रहेको छ। यहाँका विभिन्न सामाजिक संरचनामा विविधता देखिएता पनि हाल स्थानीय तहहरुको पुनः संरचना अनुरूप बडामा नवनिर्वाचित जनप्रतिनिधिहरु आएपछि स्थानीय स्तरमा स्तरिय सेवा, सुविधा, लैङ्गिक समानता र सामाजिक तथा आर्थिक क्रियाकलापको व्यवस्थापन र जातजाति बीच समुदायमा आपसी समन्वय तथा समझदारी र सहकार्य गर्न सामुहिक काममा सबै जातजातिको समान सहयोग हुने गरेको छ। यसै गरि यस गाउँपालिकामा स्थानीयहरुले विभिन्न धर्महरु मान्दै आएको पाइन्छ र परम्परागत रूपमा आ-आफ्ना देवीदेवता अनुरूप विभिन्न मठ मन्दिरहरुको पूजा आराधना विधिवत रूपले गर्ने र मूल्य मान्यतालाई संरक्षण गरेको पनि पाइन्छ।

१.३ मानवीय अवस्था

यस गाउँपालिकामा विभिन्न सीप, कला र दक्षता भएका मानिसहरुको बसोबास रहेको पाइन्छ भने यस गाउँपालिकामा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि दक्ष जनशक्ति तयारीका लागि विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुले तालिम सञ्चालन गरेता पनि समुदाय स्तरमा प्रतिकार्य गर्न दक्ष जनशक्ति एकदमै न्यून रहेको पाइन्छ यसर्थ विपद्सँग जुध्न यस क्षेत्रमा रहेका विभिन्न सुरक्षा निकायहरु मार्फत पूर्व सूचना, खोज तथा उद्धार जस्ता कार्यहरुमा सुरक्षा निकाय अग्रसर रहेको पाइन्छ। जस अन्तर्गत खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार र पूर्व सूचना कार्यमा तालिम प्राप्त व्यक्ति रहेता पनि उद्धार सामाग्री आवश्यकता

अनुसार व्यवस्थापनमा कमी रहेको छ । यसै गरि ७३ जना महिला स्वास्थ्य कार्यकता, ३२५ जना विभिन्न तहमा शिक्षक शिक्षिका रहेका यस क्षेत्रमा विभिन्न विषयका पठनपाठन संगै प्रयाप्त मात्रामा सामुदायिक तथा संस्थागत विद्यालयहरु रहेका छन । यसै गरि यस पालिकामा विभिन्न सीप तथा सीपमूलक तालिम, कृषि प्राविधिक, सिकर्मि, डकर्मि र प्लम्बर, ईलेक्ट्रोनिक, टि.भि., मोबाईल, कम्प्युटर, तरकारी खेति जस्ता थुप्रै तालिम सञ्चालन भई प्रमाण पत्र हासिल गरेका व्यक्तिहरु छन भने उनीहरुको सिप तथा दक्षता अनरुप परिचालन भएको पाईदैन ।

१.४ आर्थिक क्रियाकलापहरुको अवस्था

मोदी गाउँपालिका पर्वत जिल्लाको दोस्रो व्यापारीक केन्द्रको रुपमा लिने गरिन्छ । सडक सञ्जालको हिसाबले गण्डकी प्रदेशको पोखरासम्म र गाउँपालिका केन्द्रबाट सबै वडा केन्द्रहरुमा पुग्न सक्ने राम्रो सुविधा रहेको हुँदा यहाँका ठूला तथा साना व्यापारीहरुलाई आयआर्जनको निम्ति सहजता भएको छ । यहाँका अधिकांश बासिन्दाहरुको मुख्य पेशा कृषि रहेता पनि केही कृषकहरुले कृषि लगायत स-साना व्यापार व्यवसाय जस्तै साना मिल, किराना पसल, चिया नास्ता पसल, होटेल व्यवसाय, कपडा पसल, तथा लघु उद्योग, पोल्ट्र फर्म तथा खुद्रा पसलहरु संचालन गरि रहेका छन् । यसै गरि कृषि क्षेत्रमा व्यवस्थित सिंचाई कुलो भएको अवस्थामा यहाँका केही कृषकहरुले मात्र व्यवसायिक रुपले तरकारी खेती गर्ने गरेको भएता पनि यस गाउँपालिकाका अधिकांश कृषि क्षेत्रमा धान, गहुँ, मकै जस्ता खाद्यान्न बाली र आलु, केराउ जस्ता बाली लगाउने गर्दछन् । तरकारीहरुमा आलु, प्याज, मूला, काउली, वन्दा, वोडी, सिमि, टमाटर आदि र फलफुलहरुमा आँप, केरा, कटहर, लिचि, अम्बा, कागती, अनार आदि उत्पादन गरिन्छ । व्यवस्थित कुलोहरु नभएको साथै उचित व्यवस्थापन नभएको कारण खोलावाट कुलोको माध्यम भई पानीको साथसाथै बालुवा समेत आउने हुनाले माटोको संरचना विग्रिदै गएको, खेती योग्य जमिन कटान भइरहेको छ साथै यस पालिकाले अधिकांश ग्रामीण भाग समेत ओगटेको हुँदा अधिकांश किसानहरुले कृषि क्षेत्रबाटै आफ्नो जिविका धानीरहेका हुदाँ यस पालिकामा आधुनिक कृषि प्रणाली, उन्नत बीउ, मल, औषधि, दक्ष प्राविधिकको व्यवस्था प्रयाप्त भएको छैन । आयआर्जनको निम्ति केही वैदेशिक रोजगारी, ज्याला मजदुरी, किराना पसल, नास्ता पसल गरिरहेका छन् भने निजामती सेवा, सहकारी यसै क्षेत्रमा स्थापित भएको हुँदा आर्थिक कारोबारका लागी सहजता रहेको भने पाईन्छ ।

१.५ प्राकृतिक स्रोतको अवस्था

यस पालिकामा समथर, उब्जाउ युक्त दोमाटो र बलौटे माटो अधिकांश भागमा पाईन्छ । यस क्षेत्रमा थुप्रै रमणिय तथा पर्यटकीय स्थलहरु रहेको पनि पाईन्छ । थुप्रै पर्यटकीय सम्भावना बोकेका प्राकृतिक श्रोतहरु यस पालिकामा पाउन सकिन्छ भने मोदी नदी प्रमुख नदीको रुपमा लिईन्छ, यस्तै अन्य थुप्रै साना नाला तथा खोल्सा खाल्सीहरु पनि यस पालिकामा रहेका छन् । सिंचाई कुलोको प्रयाप्त व्यवस्थापन हुन नसक्दा जलश्रोत हुँदाहुँदै पनि यहाँका किसानहरुले सिंचाईको समस्या भोग्नु परिरहेको छ भने आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको कमीले गर्दा त्यही श्रोतबाट वर्षायाममा अधिक वर्षाका कारण यहाँका बासिन्दाहरुले बाढीको त्रास खेप्नु पर्दछ । तसर्थ यस्ता प्राकृतिक श्रोतहरुको यथाशीघ्र उचित व्यवस्थापनमा ध्यान दिन सके मनगो लाभ लिन सकिने अवस्था छ । थुप्रै सामुदायिक वनहरु दर्ता भएकाले घाँस, दाउरा, स्याउला, सोतर आदी सेवा सुविधामा सहजता छ । उक्त सा.व.हरुमा विभिन्न

प्रजातीका बोट बिरुवाहरुमा साल, जामुन, सल्लो, उत्तिस, खयर, अमला, सिसौ आदि मुख्य प्रजातिका रुपमा रहेका छन भने चित्तल, बदेल्, खरायो, बाँदर, घोरल, मृग आदि मुख्य जंगली जनावरहरु रहेका पाईन्छन् ।

१.६ समुदाय विकास

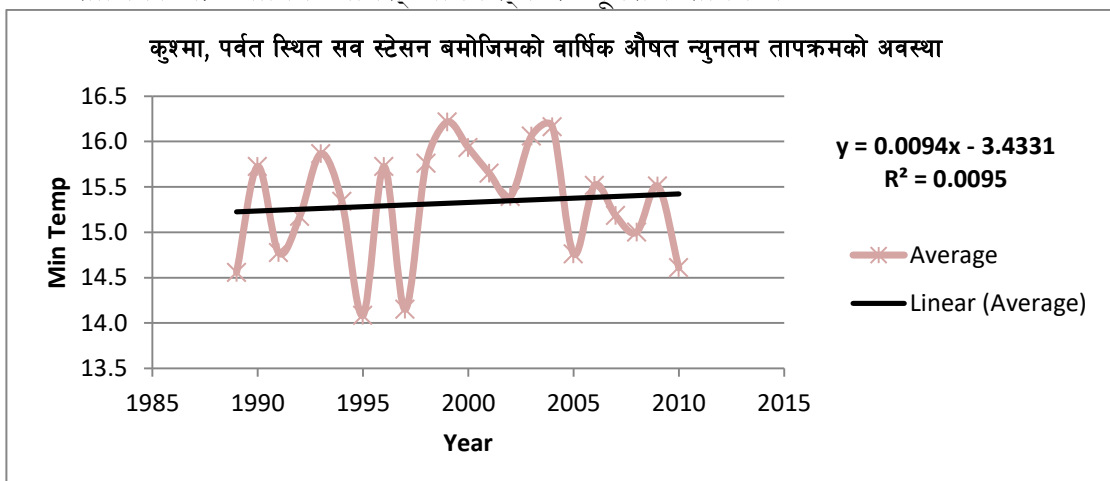
यस पालिकाको हकमा समुदाय विकास तथा भौतिक पूर्वाधारको अवस्था तुलना गर्नु पर्दा मापदण्ड अनुरूप तथा प्रतिरोधी भौतिक पूर्वाधार कमी भएता पनि समग्र रुपमा संरचनाहरु प्रयाप्त मात्रामा रहेको पाईन्छन् भने हाल यस क्षेत्रमा रहेका पूल-पूलेसा सडक, बाटो-घाटो, कल्भर्टहरु, खानेपानी लगायतको विकास निर्माण कार्यहरु नेपाल सरकारको पुनः संरचनाले गर्दा निर्माणाधिन तथा अभै सुधारीदो अवस्थामा रहेको पनि पाईन्छ ।

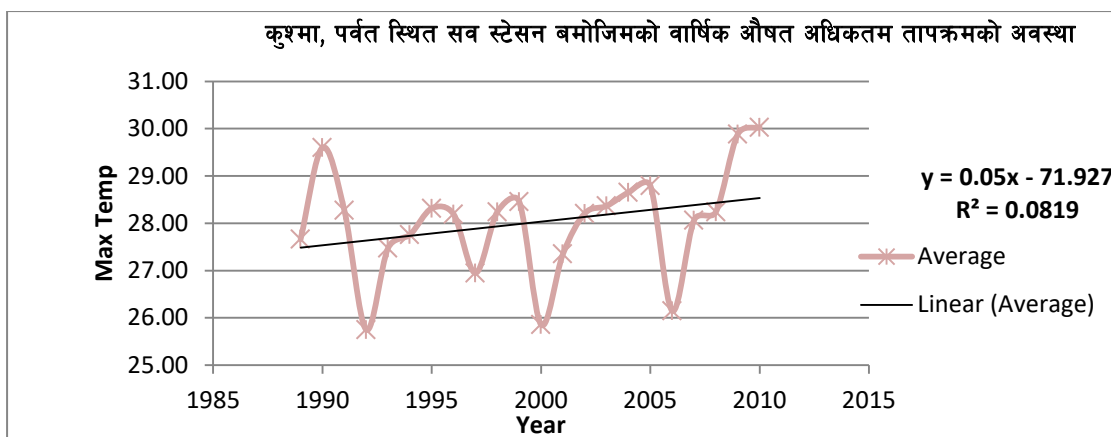
१.७ मौसम तथा जलवायुको अवस्था

गाउँपालिकाको हावापानी उष्ण मनसुनी किसिमको भएकोले गर्मी याममा नदी किनार समथर क्षेत्रमा दिउँसो सुर्यको तापले जनजीवनलाई निकै असर पुऱ्याउँछ भने उच्च पहाडी क्षेत्रमा जाडोको समयमा बढी जाडो हुने भएकोले जनजीवनलाई ठण्डीले कष्टकर नै तुल्याउँछ । यहाँको तापक्रम गर्मीमा ३५ डिग्री सेल्सियस सम्म पुग्ने गरेको छ भने जाडो याममा ७.५ डिग्री सेल्सियससम्म झरेको पाइन्छ । औसत वर्षा अधिकतम वार्षिक २६०० मिली लिटर र न्यूनतम २४०० मिली लिटर सम्म रहने गरेको छ । जलवायु परिवर्तनका समग्र असरहरु वाहेक धेरै गर्मी तथा बढि जाडोको कारण खासै क्षति हुने गरेको देखिदैन ।

समुदायको नजिकमा पर्ने जल तथा मौसम विभागका मापन केन्द्रहरुद्वारा संचालन गरिएका जलवायु दैनिक विवरणबाट पनि कुनै स्थानीय समुदायको लामो अवधिको तापक्रम र वर्षा र अन्य हिमपात, असिना, आंधीबेहरीको तथ्याङ्कहरु सङ्कलन गरी तिनीहरुको परिवर्तनको स्थिति र भविष्यको आंकलन गरिएको छ । यसले समुदाय अनुसारको असरलाई न्यून गर्नको लागि समुदाय अनुसारको विपद् प्रतिकार्य योजना तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना निर्माण गर्न सहज वा दिगो हुनेछ । त्यसका साथै विभिन्न किताब, दस्तावेज, लेख, रचना आदिमा उल्लेखित जानकारी तथा तथ्याङ्कहरुको समेत प्रयोग गरी विश्लेषण र आंकलनलाई थप पुष्टी गरिएको छ । यस्तो वैज्ञानिक विश्लेषण र आंकलनबाट प्राप्त नतिजालाई समुदाय सङ्गठनन विश्लेषणको विधि तथा औजार अन्तर्गत प्राप्त जानकारीसंग तुलनात्मक विश्लेषण गरी समायोजन गरिएको छ । जलवायु तथ्यांक विश्लेषण तथा आंकलन लाई यसरी तालिका द्वारा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. वार्षिक औषत् अधिकतम र न्यूनतम तापक्रम

स्रोत : जल तथा मौसम विभाग

१.८ आपतकालीन योजनाको महत्व तथा आवश्यकता

विपद् व्यवस्थापनका लागि विभिन्न चरणमा (प्रकोप आउनुभन्दा अगाडि, विपद् परेलगत्तै, स्थिति सामान्य नभएसम्म) गरिने क्रियाकलापको योजनाबद्ध कार्यान्वयनका लागि योजनाको खाँचो हुन्छ। विपद् पछिको समय ज्यादै संवेदनशील तथा आपतकालीन हुने भएकोले यस समयमा गरिने योजनाबद्ध मानवीय सहयोग महत्वपूर्ण हुन्छ जसका लागि आपतकालीन योजनाको ठूलो महत्व रहन्छ। यस योजनाको तल उल्लेखित महत्वले यसको आवश्यकता पुष्टि गर्दछ।

- योजनाले विपद्को पूर्व तयारी र आपतकालीन समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्न सुनिश्चितता प्रदान गर्छ।
- बाढी तथा पहिरोबाट उत्पन्न हुने विपद्को जोखिम कम गर्न सरोकारवाला र समुदायलाई हातेमालो गर्ने प्रेरणा दिन्छ।
- विपद् प्रभावितलाई आफ्नो अधिकार र दायित्वको बारेमा सचेत गराउँछ।
- खोज, उद्धार र राहत वितरण जस्ता कार्य व्यवस्थित गर्न प्रभावित समुदायको समान पहुँचको प्रत्याभूति गर्छ।
- आपतकालीन समयमा सूचना र जानकारी प्रक्षेपणलाई व्यवस्थित गर्न सहयोग गर्छ।
- सामाजिक, साँस्कृतिक मर्यादा तथा सद्भाव अभिवृद्धि गर्न सहयोग गर्छ।
- उपलब्ध स्रोतको सही सदुपयोग गर्न मार्गदर्शन दिन्छ।
- क्षेत्रगत रूपमा कामको बाँडफाँड हुने हुँदा मानवीय सहयोग पारदर्शी, प्रभावकारी र व्यवस्थित हुनुको साथै सेवाप्रदायकमा जवाफदेहीता र उत्तरदायित्वको भावना विकास हुन्छ।

उद्देश्य:

सम्भावित बाढी, पहिरो, महामारी तथा आगलागीका घटनाबाट उत्पन्न विपद्को सामना गर्न तथा यसबाट हुनसक्ने जनधनको क्षति कम गर्न, व्यक्ति तथा समुदायमाथि पर्ने प्रतिकूल प्रभावको सामना गर्न उपलब्ध स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग गर्दै विभिन्न क्षेत्रसँग समन्वय गरी प्रभावित समुदायलाई व्यवस्थित, प्रभावकारी, जवाफदेही युक्त मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु यस योजनाको मूल उद्देश्य रहेको छ।

यस योजनाका अन्य उद्देश्य निम्नानुसार रहेका छन् :

- बाढी पहिरोबाट उत्पन्न विपद्बाट हुने क्षति कम गर्न समुदायमा पूर्वतयारी कार्यहरू गर्नु ।
- बाढी पहिरो प्रभावित व्यक्ति, परिवार र समुदायलाई तत्काल उद्धार गरी मानवीय सहयोग उपलब्ध गराउनु ।
- बाढी पहिरोबाट प्रभावित समुदायलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्नका लागि आधारभूत सहयोग उपलब्ध गराउनु ।
- उपलब्ध न्यूनतम साधन-स्रोतको अधिकतम उपयोग गर्दै आवश्यक पर्ने थप साधन-स्रोतको खोजी गरी नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिबाट भएका निर्णयको कार्यान्वयन गर्न सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरी विपद् प्रभावित समुदायलाई सहयोग उपलब्ध गराउनु ।

रणनीति:

- विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा गाउँपालिकामा क्रियाशील विभिन्न सरोकारवाला बीच समन्वय गर्ने,
- बाढी, पहिरो र डुवानबाट हुन सक्ने क्षतिको पूर्वानुमान गरी सो को न्यूनीकरणका लागि स्थानीय तहलाई जिम्मेवार बनाउने,
- विपद् व्यवस्थापनका लागि संस्थागत क्षमता विकास एवं उद्धार कार्यमा खटिने उद्धारकर्मीहरूको क्षमता विकास गर्ने,
- प्रभावितहरूको उद्धार कार्यमा शिघ्रता ल्याई जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्ने,
- गाउँपालिका स्थित सरकारी निकाय, गैर सरकारी निकाय, निजीक्षेत्र र छिमेकी स्थानीय तहको समन्वयात्मक सहयोगमा प्रभावितलाई तत्काल राहत वितरण गर्ने,
- विषयक्षेत्रगत रूपमा जिम्मेवारी विभाजन गरी उद्धार तथा राहत वितरण प्रक्रियालाई व्यवस्थित एवं पारदर्शी बनाउने,

कार्यनीति

- गाउँपालिका स्तरीय व्यवस्थापन समितिको नियमित बैठक सञ्चालन गर्ने,
- सबै तहमा विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गरी क्रियाशील बनाउने र आ आफ्नो तहमा विपद् प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने,
- द्रुत सूचना संकलन सर्वेक्षक तालीम संचालन गर्ने,
- उद्धारकर्ताहरूका लागि खोज तथा उद्धार तालीम संचालन गर्ने,
- बाढी पहिरो पहिचान गरिएको क्षेत्रमा Early Warning System स्थापना गर्ने,
- वडा तहका जनप्रतिनिधि तथा विपद् व्यवस्थापनमा कार्यरत कर्मचारीलाई विपद् सूचना तथा समन्वय सम्बन्धी तालीम सञ्चालन गर्ने,
- बाढी पहिरो जोखिम पहिचान गरिएका क्षेत्रहरूमा पर्ने राजमार्ग तथा सहायक मार्गहरूमा मनसुनको समयमा सडक अवरोध हटाउन आवश्यक पर्ने स्रोत, साधन तथा सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने,
- बाढी पहिरो जोखिम पहिचान गरिएको क्षेत्रहरूमा रहेका प्रभावित हुन सक्ने जनसंख्याको अनुपातमा राहत सामग्रीहरूको उपलब्धता र भण्डारणको उचित व्यवस्थापन गर्ने,

- बाढी पहिरोवाट हुने क्षतिलाई मध्यनजर गरी राहत तथा उद्धारका निमित्त स्रोत पहिचान गरी सम्बन्धित सरोकारवालालाई प्रतिबद्ध गराउने,
- बाढी पहिरोजन्य विपदलाई केन्द्रमा राखि अर्धवार्षिक रूपमा अति आवश्यक राहत सामग्रीहरूको उपलब्धता मापन गर्दै सो प्रतिवेदनको आधारमा अपुग वा अभाव भएका सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गर्ने,
- बाढी पहिरो प्रभावित क्षेत्रवाट उद्धार गरिएका समुदायलाई तत्काल अस्थायी आश्रयस्थल वा अन्य उपयुक्त सुरक्षित स्थानको पहिचान गरी बसोबासको उचित प्रवन्ध गर्ने,
- विषयक्षेत्रगत रूपमा क्षेत्रगत नेतृत्वकर्ता निकायका प्रमुखले आफ्नो क्षेत्रभित्र पर्ने कार्यालयका पदाधिकारीहरूसँग नियमित बैठक बसी परेको बेला तुरुन्तै आवश्यक जनशक्ति खटन पटन गर्न सकिने र सामग्रीहरू परिचालन गर्न सकिने गरी आवश्यक पूर्व तयारी गर्ने,

१.८.१ योजना कार्यान्वयन रणनीति

वडा स्तरका विपदसंग सम्बन्धीत आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी यसै गाउँपालिकाको नै हुनेछ । योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार पारिएको छ । यसै गरि यस गाउँपालिकाले आवश्यकता अनुसार कार्यक्षेत्र बमोजिम प्राथमिक उपचार उप समिति, पूर्वसुचना उपसमिति, खोज तथा उद्धार उपसमिति, क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषण उपसमिति तथा कार्यदलहरू गठन गरी कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ । यसरी उप समितिहरू गठन गर्दा सबै क्षेत्र र वर्ग, महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, दलित, आदिवासी, जनजाति विपन्न वर्गको समानुपातिक सहभागीता सुनिश्चित हुनु पर्नेछ ।

१.८.२ योजनाको अनुगमन मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन

क) गाउँपालिकाले वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा आपतकालीन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

ख) गाउँपालिकामा गठित अनुगमन समितिले आपतकालीन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको समेत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी सुझाव सहितको प्रतिवेदन पालिकामा पेश गर्नु पर्नेछ । उक्त प्रतिवेदन पालिकाले छलफलका लागि गाउँ सभामा पेश गर्नुपर्नेछ ।

ग) आपतकालीन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा स्वीकृत गरिएका अनुगमन सूचकहरू बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

घ) आपतकालीन पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजनाकालाई कार्यान्वयन गर्ने अन्य संस्थाहरूद्वारा सम्पादित कार्यको समेत सोहि समितिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ, र सोको प्रतिवेदन सम्बन्धित संस्था, स्थानीय तहमा पेश गर्नुपर्ने छ ।

१.९ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि संबैधानिक कानुनी तथा नीतिगत व्यवस्थाहरू

१) नेपालको संविधान २०७२:

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको माध्यमद्वारा दिगो शान्ति, सुशासन, विकास र समृद्धिको आकांक्षा पुरा गर्न जारी भएको संविधान २०७२ ले नेपाल संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्यका रूपमा परिभाषित गर्नुका साथै राज्य संचालनका लागि तीन तहको संरचनाको व्यवस्था गरी प्रत्येक तहको कर्तव्य र अधिकारको व्यवस्था गरेको छ । संविधानको अनुसूची ८ मा विपद् व्यवस्थापनको कार्यलाई प्राकृतिक तथा गैर

प्राकृतिक विपद्पूर्व तयारी, उद्धार तथा राहत र पुनर्लाभको अधिकार संघ र प्रदेशको साभा अधिकार सूचीको विषय बनाएको छ । साथै अनुसूची ८ मा विपद्व्यवस्थापनको कार्यलाई स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयका रूपमा समावेश गरेको छ भने धारा ५१ राज्यको नीतिहरूको खण्ड (ज) प्राकृतिक श्रोत साधनको संरक्षण, सम्बर्द्धन र उपयोग सम्बन्धि नीति अर्न्तगत प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण गर्न पूर्व सूचना, तयारी, उद्धार, राहत एवं पुर्नस्थापना गर्ने भनी विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यको कार्यलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको पाइन्छ ।

२) स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ यस ऐन अनुसार स्थानीय तहलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी देहाय बमोजिमको विभिन्न जिम्मेवारी निर्धारण गरेको छः

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २(न) ले गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार भित्र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सबै चरणका कार्यहरू समावेश गरेको छ । यस ऐनले राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम भवन निर्माण अनुमति, अनुगमन र नियमन सम्बन्धी कार्यहरूका साथै सुरक्षित बस्ती विकास सम्बन्धी नीति, योजना, कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, नियमन र मूल्याङ्कन कार्यलाई समेत गाउँपालिका तथा नगरपालिकाको काम, कर्तव्य र अधिकार भित्र समेटेको छ,

- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति कानून मापदण्ड योजनाको कार्यान्वयन अनुगमन र नियमन गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना पूर्व सूचना प्रणाली खोज तथा उद्धार राहत सामाग्रीको पूर्व भण्डारण वितरण र समन्वय गर्ने ।
- स्थानीय तटवन्ध नदी र पहिरोको नियन्त्रण तथा नदीको व्यवस्थापन र नियमन गर्ने ।
- विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्सांकन तथा वस्तीहरूको पहिचान र स्थानान्तरण गर्ने ।
- विपद् व्यवस्थापनमा संघ प्रदेश र स्थानीय समुदाय सङ्घ संस्था तथा नीजि क्षेत्रसंगको सहयोग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत साधनको परिचालन गर्ने ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी स्थानीय स्तरका आयोजनाको तर्जुमा कार्यान्वयन अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, विपद् पश्चात स्थानीय स्तरको पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माण ।
- स्थानीय स्तरको विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
- स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन ।
समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमको सञ्चालन लगायत विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।

३) विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना मार्गदर्शन, २०६७ (पहिलो संशोधन, २०७५)

यो मार्गदर्शनले प्रदेश, जिल्ला, नगरपालिका र गाउँपालिकामा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको खाका बमोजिम तर्जुमा प्रक्रियामा संलग्न सबै सरकारी निकायहरू, रेडक्रस अभियानका अङ्गहरू, राष्ट्रिय तथा अर्न्तराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरू र राष्ट्र संघिय निकायहरूलाई आवश्यक दिशा निर्देश गरेको छ

४) राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा, २०७० (प्रथम संशोधन, २०७५)

यो कार्यढाँचाले विपद् पूर्वतयारी र विपद् पछिको खोज, उद्धार र राहत कामलाई व्यवस्थित तुल्याउन, जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्न र समन्वयलाई प्रभावकारी बनाउन स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । यस अन्तर्गत प्रतिकार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको अपिल गर्ने प्रक्रिया र त्यसको जिम्मेवारी, त्यसका लागि ध्यान दिनुपर्ने पक्ष, अन्तर्राष्ट्रिय सहायताको समन्वयका कुराहरुलाई पनि उक्त कार्यढाँचाले व्यवस्थित गरेको छ । उक्त कार्यढाँचाले आपत्कालीन समयमा निकायगत समन्वयका लागि विषय क्षेत्रगत समूहको प्रावधान, विपद् सूचना संकलन र प्रभावको संयन्त्र र त्यसको परिचालनको पक्षमा पनि स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ । विपद्पछिका विभिन्न समय अवधिको प्राथमिकतायुक्त कामको पहिचान गर्दै विपद्पछि गर्नुपर्ने कामको पहिचान र जिम्मेवारीको विभाजन पनि गरेको छ ।

५) विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५

नेपाल सरकारले विद्यमान विपद् जोखिमको न्यूनीकरण तथा नयाँ जोखिमको प्रभावकारी रोकथाम गरी विपद् जोखिमबाट सुरक्षित, अनुकुलित तथा उत्थानशील राष्ट्रको निर्माण गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय नीति, २०७५ र विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना (सन् २०१८-२०३०), २०७५ तयार गरी लागू गरेको छ । यसले विपद् जोखिम व्यवस्थापनको क्षेत्रमा जोखिम न्यूनीकरण केन्द्रित वृहत्तर अवधारणालाई प्रोत्साहन गर्नुका साथै जोखिम न्यूनीकरणका लागि जोखिम संवेदनशील कार्यहरु पहिचान गरी संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको विकास प्रक्रियामा मूल प्रवाहीकरण गर्न सबै सरोकारवाला निकायहरुको सक्रिय सहभागिता सुनिश्चित गरेको छ ।

६) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन २०७५)

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ (प्रथम संशोधन २०७५) ले विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन राष्ट्रिय परिषद्, कार्यकारी समिति, राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण (यसपछि प्राधिकरण भनिने), प्रदेश विपद् व्यवस्थापन परिषद् र कार्यकारी समिति, जिल्ला तथा स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन समितिहरुको संस्थागत व्यवस्था गरी तिनीहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार समेत तोकेको छ

- पुनर्स्थापना र पुनः निर्माणमा अझै राम्रो र अझै बलियो बनाऔं (Build Back Better) भन्ने अवधारणा अबलम्बन गर्ने ।
- संघ प्रदेश स्थानीय र समुदाय स्तरमा विपद् व्यवस्थापन कोषको व्यवस्था गर्ने ।
- संघदेखि स्थानीय तहसम्म उद्धार टोली स्थापना गर्ने ।
- विकाससँग सम्बन्धित प्रत्येक सार्वजनिक संस्थाहरुले कम्तिमा पाँच प्रतिशत वार्षिक बजेट स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि छुट्याउनु पर्ने ।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट विपद् प्रभावित समुदायलाई सहूलियत कर्जाको व्यवस्था गर्ने,
- विपद्का कारण पर्न सक्ने क्षतिलाई सम्बोधन गर्न जीवन र गैर जीवन वीमामा योजनाहरु प्रवर्द्धन गर्ने ।
- स्थानीय तह समुदाय सामुदायिक संस्था विद्यालय तथा अस्पतालहरुमा समावेशी विपद् जोखिम व्यवस्थापन समितिहरु गठन गर्ने ।

- असुरक्षित स्थानहरूमा बस्ती विस्तार नियन्त्रण गर्ने तथा असुरक्षित बस्तीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरणका लागि प्रोत्साहन गर्ने लगायतका नीतिहरू समावेश गरेको ।

७) विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६

विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ४७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले यो नियमावली तयार गरेको छ । नियमावलीमा कार्यकारी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, विशेषज्ञ समिति सम्बन्धी व्यवस्था, प्राधिकरणको काम, कर्तव्य र अधिकार, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय तथा बैठक र काम, कर्तव्य र अधिकार, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, सार्वजनिक संस्था तथा व्यवसायीक प्रतिष्ठानको दायित्व, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष, सम्पत्ति प्राप्त गर्ने, सम्मान तथा पुरस्कार दिन सकिने, मन्त्रालयसँग समन्वय गर्ने र वार्षिक प्रतिवेदन दिने व्यवस्था रहेको छ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ४७ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले यो नियमावली तयार गरेको छ । नियमावलीमा कार्यकारी समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, विशेषज्ञ समिति सम्बन्धी व्यवस्था, प्राधिकरणको काम, कर्तव्य र अधिकार, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समितिको सचिवालय तथा बैठक र काम, कर्तव्य र अधिकार, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार, सार्वजनिक संस्था तथा व्यवसायीक प्रतिष्ठानको दायित्व, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन कोष, सम्पत्ति प्राप्त गर्ने, सम्मान तथा पुरस्कार दिन सकिने, मन्त्रालयसँग समन्वय गर्ने र वार्षिक प्रतिवेदन दिने व्यवस्था रहेको छ ।

८) राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाँचा, २०७०

राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता तथा समन्वयको ढाँचा उल्लेख गर्नुका साथै विपद् प्रतिकार्यका लागि तोकिएका जिम्मेवार नेतृत्वदायी निकायहरूले तोकिएको समयबाधितभित्र सञ्चालन गर्नुपर्ने गतिविधिहरू समेत उल्लेख गरेको छ ।

९) विपद् जोखिम न्यूनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना: २०१७-२०३०

प्राकृतिक तथा गैर प्राकृतिक विपद्बाट जीवन तथा सम्पत्ति, स्वास्थ्य, जीविकोपार्जन तथा उत्पादनका साधनहरू, भौतिक एवं सामाजिक पूर्वाधार, सांस्कृतिक एवं वातावरणीय सम्पदामा हुने क्षतिको उल्लेख्य रूपमा न्यूनीकरण गर्न विभिन्न रणनीतिक क्रियाकलापहरूको पहिचान गरी आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्दै विपद् जोखिम रोकथाम, पूर्वतयारी, प्रतिकार्य एवं पुनर्स्थापना तथा पुनर्निर्माणको सुदृढीकरण र उत्थानशीलता अभिवृद्धि गरी विद्यमान विपद् जोखिम तथा क्षतिको न्यूनीकरण र नयाँ जोखिमको रोकथाम गर्नु यो रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य रहेको छ ।

१०) दीगो विकास लक्ष्यहरू (२०१५-२०३०)

सुरक्षित पूर्वाधार निर्माण गर्ने, जलवायु परिवर्तन र यसका प्रभावको न्यूनीकरण गर्ने, समावेशी सुरक्षित दीगो सहरीकरण र बस्ती विकास गर्ने जस्ता लक्ष्यहरू समावेश गरेको छ ।

परिच्छेद २

२.१ विपद् व्यवस्थापन तथा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयारी प्रक्रियाको प्रारम्भिक चरणमा यस पालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, वडा अध्यक्षहरु, वडा सदस्यहरु, विषयगत क्षेत्रका सरोकारवाला निकायहरु लगायत दलित, महिला, जनजाति सहितको सहभागितामुलक छलफल गरी स्थानीय जनतालाई विपद् व्यवस्थापन र जलवायु परिवर्तनको कारण, असर र यसबाट अनुकूलित हुने उपायहरुको बारेमा चेतनामुलक जानकारी गराउन गाउँपालिका स्तरीयका साथै वडा स्तरीय सचेतना एवं छलफल कार्यक्रमका साथ सुभाब लिने काम गरिएको थियो । स्थानीयलाई जलवायुजन्य र गैर जलवायुजन्य विपदले समुदायमा पारेको असरहरु पहिचान गर्न सहजीकरण गर्ने यसको मुख्य उद्देश्य रहेको थियो । लक्षित वर्ग वा सहभागीहरु सङ्गठन समुदाय, स्थानीय निकाय, , शैक्षिक एवं सेवा प्रदायक संघ-संस्था, विज्ञ, दलित, जनजाति, कृषक, युवा र सर्वसाधारण लगायतको सहभागीतामा सचेतना कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिएको थियो। जलवायुजन्य तथा गैर जलवायुजन्य विपदले पार्ने असर वा प्रभावलाई सम्बोधन गर्नका लागि विपद् व्यवस्थापन समाहित स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न जलवायु परिवर्तनले के कस्तो असर पारेको छ, के कस्तो प्रभाव पार्न सक्दछ, अनुकूलन र विपद व्यवस्थापनका विद्यमान अवसर वा चुनौती के-के छन् र त्यसको सामना गर्नका लागि आवश्यक स्रोत र साधन कसरी जुटाउने आदि सूचना स्थानीयस्तरका सङ्गठन समुदाय तथा परिवार एवम् योजना निर्णयकर्तालाई सहभागीतामा केन्द्रित गरी सञ्चालन गरिएको थियो । यस बाहेक पनि स्थानीय अनुकूलन तथा न्युनिकरणका क्रियाकालापहरुलाई विकास योजनामा समाहित गर्नको लागि गाउँपालिका स्थित सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरु, पालिका कार्यालय, नागरिक समाज तथा पत्रकारहरु संलग्न भएको भेलामा जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी छलफल, प्रस्तुतीकरण इत्यादि माध्यमबाट सचेतना अभिवृद्धि गरिएको थियो ।

२.२ विपद् संकटासन्नता लेखाजोखा: प्रत्येक वडामा वडा स्तरीय भेला गरि सो भेलामा चित्र छलफल र मौखिक छलफल तथा श्रव्यदृश्य, छलफल, प्रस्तुतीकरण मार्फत जलवायु परिवर्तन, सोको कारण र जलवायुजन्य तथा गैर जलवायुजन्य विपदको प्रभाव वा असरहरुको बारेमा छलफल गरी ८ वटै वडाहरुमा संकटासन्न बस्ति तथा टोलहरुको पहिचान र जोखिम न्युनिकरण गर्नका लागि समुदायले अवलम्बन गरेका उपायहरुको विश्लेषण गरी थप न्युनिकरण र अनुकूलनका उपायहरु पहिचान गरिएको थियो । वडा स्तरमा संकटासन्नताको विश्लेषण गर्दा देहाय बमोजिमका मापनहरुको आधारमा ८ वटै वडाका विभिन्न टोलहरुलाई अति उच्च जोखिम, उच्च जोखिम, मध्यम जोखिम र न्युन जोखिम भनी पहिचान गरिएको थियो ।

वडा नं.	जोखिम क्षेत्रहरु	जोखिमस्तर			
		न्यून	मध्यम	उच्च	अति उच्च
१	पराले खोल्सी	✓			
	मिदुकराय			✓	
	महभिर पहिरो	✓			

	मोहरिया (शेराबेसी)		✓		
२	सिमखेत पहिरो		✓		
	मख पहिरो			✓	
	जुकेपानी		✓		
३	जयले पहिरो			✓	
	लाड्दी पहिरो		✓		
	कुडुले पहिरो	✓			
४	सहस्रधारा पहिरो	✓			
	डुम्सीपाले पहिरो	✓			
	खुइजुरी पहिरो	✓			
	पुरुड्दी पहिरो	✓			
५	देउराली छहरा	✓			
	ज्यमिरे पहिरो		✓		
	देउराली चउर	✓			
	लाम्पाटा	✓			
	ओखलढुंगा(अम्बोटे खोला)		✓		
६	रिठावोट	✓			
	काउछे पहिरो		✓		
	थामर्जुङ पहिरो		✓		
	सल्यान(जायगाउँ) पहिरो		✓		
	बेतिनी	✓			
	गिज्यान		✓		
	नव जागृत मा.वि.को पहिरो			✓	
७	ढाँड पहिरो	✓			
	खोरखोरे	✓			
८	ओडारे	✓			

क) अति उच्च जोखिम:

बाढी प्रमुख प्रकोप भएको कारणले सोको प्रत्यक्ष क्षति प्राय प्रत्येक वर्ष बेहोरीरहने, सामाजिक, आर्थिक र मानवीय सम्पत्तिमा अति नै कमजोर रहेको,

ख) उच्च जोखिम:

बाढी प्रमुख प्रकोप भएको कारणले सोको प्रत्यक्ष क्षति प्राय बेहोरीरहने, सामाजिक तथा आर्थिक र मानवीय सम्पत्तिमा कमजोर रहेको

ग) मध्यम जोखिम:

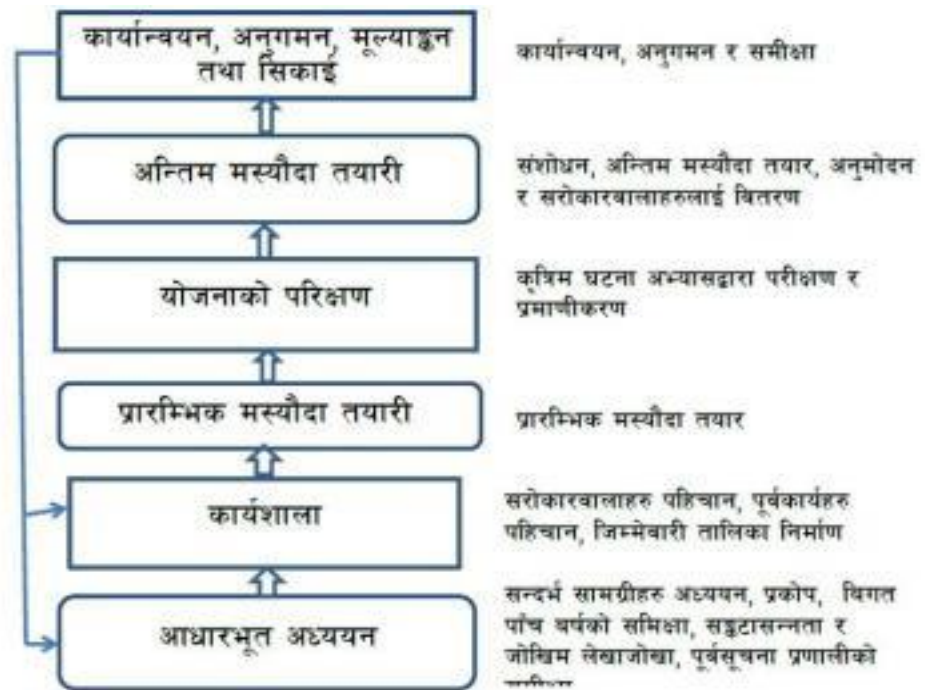
बाढी प्रमुख प्रकोप भएको कारणले सोको प्रत्यक्ष क्षति प्राय बेहोरेको, सामाजिक तथा आर्थिक र मानवीय सम्पत्तिमा ठिकठिकै रुपमा पहुँच रहेको

घ) न्यून जोखिम:

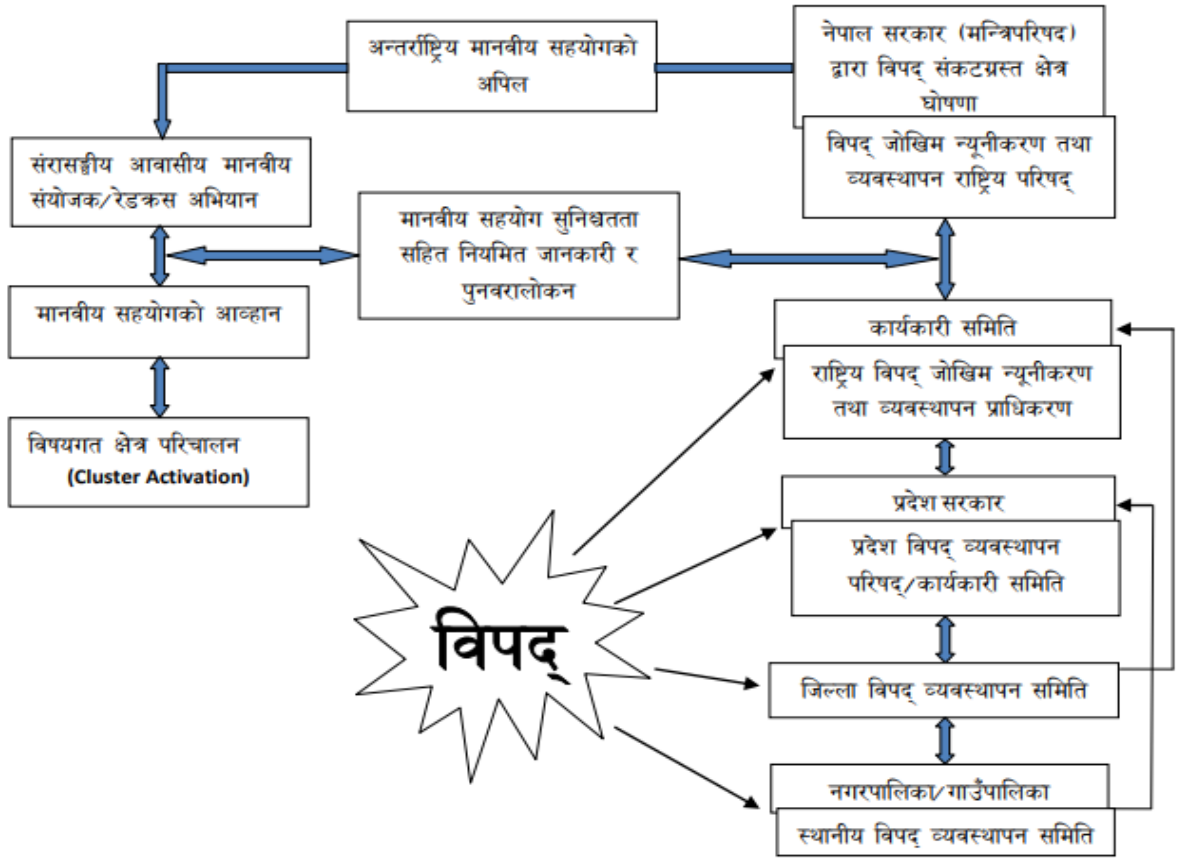
बाढी प्रमुख प्रकोप भएको कारणले सोको प्रत्यक्ष क्षति केही हदसम्म बेहोरेको, सामाजिक तथा आर्थिक र मानवीय सम्पत्तिमा ठिकै रहेको

२.३ विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा प्रकृया

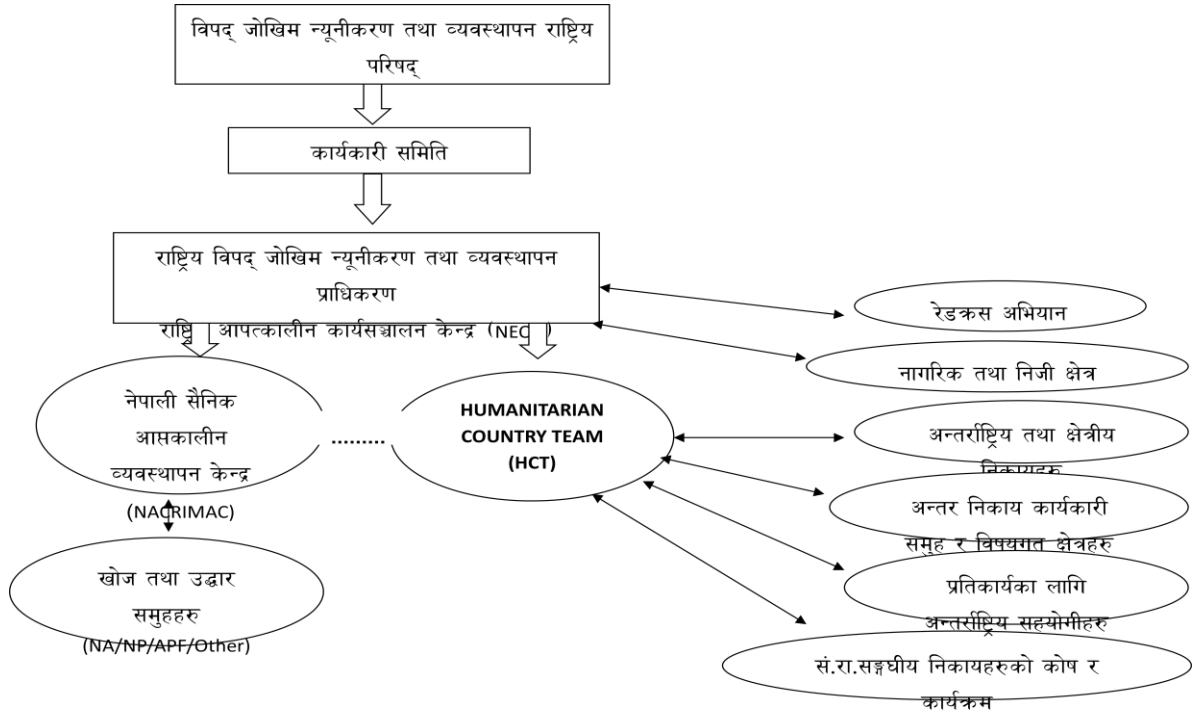
विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमाको अवधारणागत ढाँचा निम्न बमोजिम रहेको छ ।

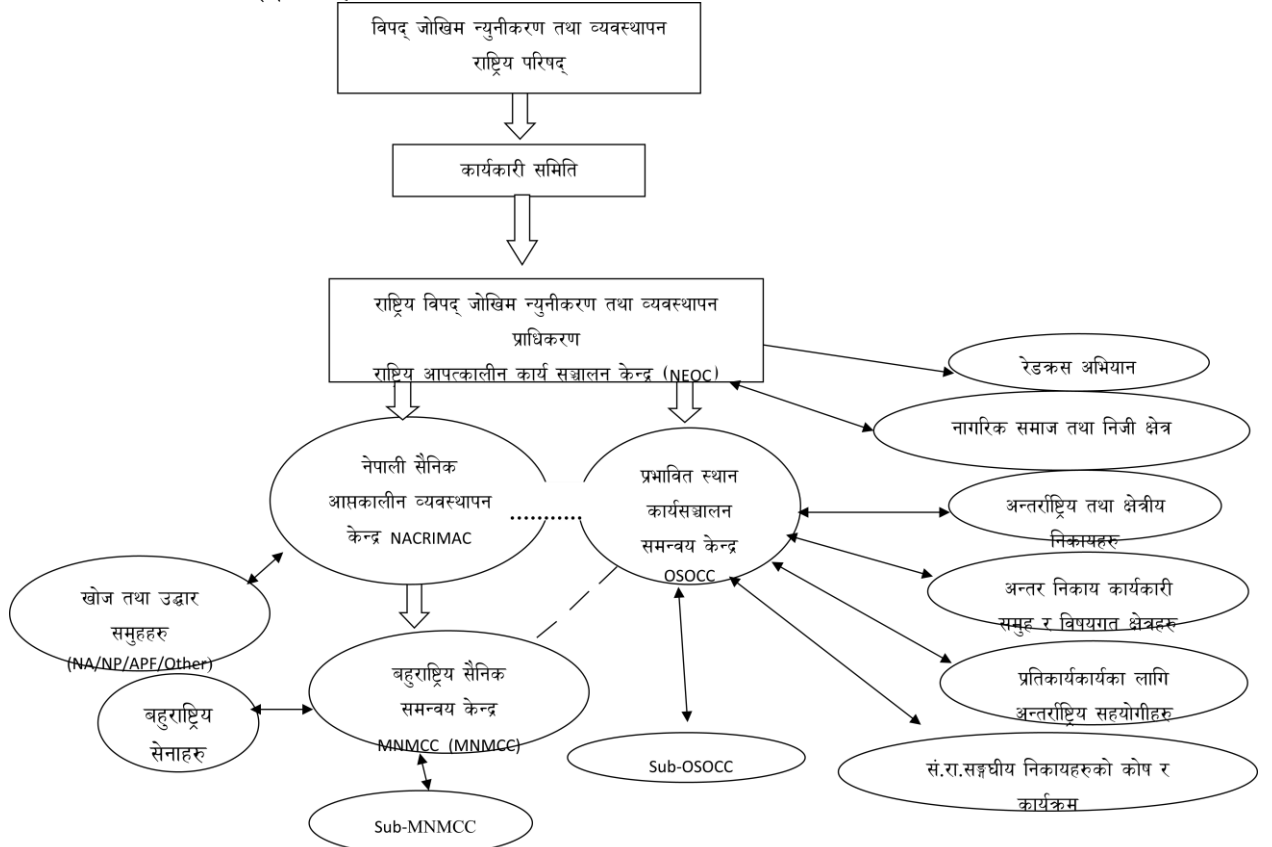
राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय समन्वय कार्यढाँचा

आन्तरिक श्रोत साधनबाट गरिने प्रतिकार्यको कार्यढाँचा

वाह्य सहयोगका साथ गरिने प्रतिकार्यको कार्यढाँचा

परिच्छेद ३

समुदायहरूको सहभागितामा गाउँपालिकाको प्रकोपजन्य तथा जलवायुजन्य विपद् जोखिम व्यवस्थापनका कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार जिम्मेवारी सहित कार्यदलहरू (जस्तै-समन्वय, सञ्चार तथा पूर्वचेतावनी; खोज तथा उद्धार; राहत व्यवस्थापन तथा पुनःस्थापना; क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषण जस्ता कार्यदलहरू) गठन गर्नुपर्ने हुन्छ । यस योजनामा व्याख्या गरिएका विषयगत क्षेत्रहरूलाई सेवाप्रदायक सेवा केन्द्र तथा कार्यालयहरूसँग संयुक्त रूपमा अधि बढाईनेछ । विषयगत क्षेत्रको सेवा प्रवाहहरूलाई नितीगत रूपमा वडा परिषद् र गाउँपरिषद् मार्फत अधि बढाईने छ ।

मोदी गाउँपालिका अर्न्तगतका विभिन्न समुदाय तथा वडामा पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्य नजर गरि गाउँपालिका तथा वडाले त्यसबाट अनुकूलन हुनको लागि अपनाउनुपर्ने विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकिकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनौट गरिएको छ । पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्ये नजर गरि गाउँपालिका तथा वडाले त्यसबाट उत्थानशिल हुनको लागि अपनाउनुपर्ने विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकिकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनौट निम्नअनुसार गरिएको छ

३.१ जोखिम न्यूनिकरण का लागी आपतकालीन योजना

वडा तथा गाउँपालिका भित्र रहेका विपद्जन्य सडकटासन्नता तथा जोखिम कम गर्न गर्नु पर्ने आपतकालीन कार्यलाई निम्नबमोजिमको खाकामा प्राथमिकताअनुरूप उल्लेख गरिएको छ । जस्मा विकासका क्रियाकलापलाई क्रमश; पुर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुर्नलाभको चरणहरूमा निम्न अनुसार व्याख्या गरिएको छ ।

क) विपद पुर्वतयारी:

प्राथमिकता क्रम	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापन का क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरीक स्रोत	बाह्य स्रोत	
१	जनचेतना अभिवृद्धिको कामि	क्षमता अभिवृद्धि तालिम,	जननिर्वाचित प्रतिनिधि, राजनैतिक दल, विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र समुदाय	गाउँपालिका, वडा, सामुदायिक वन	जिल्ला समन्वय समिति, सरोकारवाला निकायहरू	२०७६ भित्र
२	वातावरण प्रदुषण / भ्फाडापखाला, हैजा	शौचालय निर्माण तथा प्रयोग गर्ने	व्यवस्थापन समिति र समुदाय	समुदाय	स्वास्थ्य चौकी, खानेपानी, सरसफाई	निरन्तर
३	जलवायु	बृक्षारोपण,	विपद् तथा	वडा तथा	सामुदायिक	आवश्यक

	परिवर्तनको असर	तारजाली व्यवस्थापन	जलवायु उत्थानशील समिति र समुदाय	गाउँपालिका	बन डि.ब.का., भु तथा जलाधार कार्यालय	कता अनुसार
४	वातावरण फोहोर भई हावा तथा पानीबाट लाग्ने रोगहरु सर्ने समस्या	प्लाष्टिकका टुक्रा ब्यबस्थित पार्ने, पानी शुद्धिकरण गरी अभियान चलाउन, पानी निकासका लागि ढलको ब्यबस्था गर्ने	समुदाय	वडा, गाउँपालिका	स्वास्थ्य संस्था, सरोकारवाला निकाय	निरन्तर
५	समुदायस्तरमा विपद् ब्यबस्थापन, खोज तथा उद्धार र प्राथमिक उपचार सम्बन्धि नभएको	विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र विषयगत कार्यदलहरु गठन गर्ने	गाउँपालिका, वडा, समुदाय	गाउँपालिका तथा वडास्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	सरोकारवाला संघ संस्थाहरु	आवश्यकता अनुसार
६	खोज तथा उद्धारमा समस्या	खोज तथा उद्धार तालिम दिन	विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	वडा, गाउँपालिका	ने.रे.सो.जि. स.स. जि.वि.व्य.समिति र संघसंस्थाहरु	२०७६ भित्र

ख) विपद्को समयका प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू

प्राथमिकता क्रम	विपद्को सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापन का क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरीक स्रोत	बाह्य स्रोत	
१	सुरक्षित बासस्थानको	विद्यालय तथा	वडामा विपद् तथा जलवायु	वडा तथा गाउँपालिका	नेपाल रेडक्रस	२०७६ भित्र

	समस्या	सामुदायिक भवनहरु खुल्ला राख्ने,	उत्थानशील समन्वय समिति		सोसाइटी र संघसंस्थाहरु, जि.स.स. ज.प्र.उ.स.	
२	खाद्यान्नको अभाव	सुख्खा वा घरायसी तयारी खाना वितरण	समुदाय, वडा र गाउँपालिका	वडा तथा गाउँपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जि.वि.व्य.स.	आवश्यकता अनुसार
३	मानसिक समस्या	परामर्श दिने	स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी, वडा	वडा तथा गाउँपालिका	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी अस्पताल संघ संस्था	आवश्यकता अनुसार
४	स्वास्थ्य समस्या	प्राथमिक उपचार समिति परिचालन शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था	स्वास्थ्य चौकी, प्राथमिक उपचार समिति, वडा, रेडक्रस	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी जि.स.स. जि.वि.,व्य.,स्वास्थ्य चौकी	० देखि २४ घण्टा भित्र
५	सुरक्षाको अभाव	स्थानीय सुरक्षा परिचालन गर्न	प्रहारी चौकी, वडा, क्लब सामुदायिक प्रहरी	सामुदायिक प्रहरी, क्लब, वडा	नेपाल रेडक्रस सोसा इटी जि.स.स.,जि.दै.प्र.	७ देखि २४ घण्टाभित्र
६	राहतको वितरणमा समस्या	वास्तविक पिडितहरुको तथ्याङ्क संकलन गर्ने, समस्या पहिचान गरी राहत वितरण गर्ने।	रेडक्रस, गाउँपालिका, वडा, प्रहरी चौकी	गाउँपालिका तथा वडा कार्यालय	नेपाल रेडक्रस सोसा इटी जि.स.स., जि.वि.व्य.स.	२४ - ३६ घण्टाभित्र
७	आपतकालि	सम्बन्धित	गाउँपालिका र	गाउँपालिका	ने.रे.सो.,	४८

	न सामग्रीको अभाव	निकायमा माग गर्ने र वितरण	वडा कार्यालय	तथा वडा कार्यालय	जि.स.स., जि.वि.व्य.स	देखि ७२ घण्टा भित्र
--	------------------	---------------------------	--------------	------------------	----------------------	---------------------

ग) विपद् पश्चात्का पुर्नलाभ अर्न्तगत पुर्नस्थापना र पुर्ननिर्माणका क्रियाकलापहरू

प्राथमिकता क्रम	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापन का क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
				आन्तरीक स्रोत	बाह्य स्रोत	
१	विपद् पश्चात् वडास्तरमा पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको समिक्षा, संकलित तथ्याङ्कको अद्यावधिक, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माणका गतिविधिहरू संचालने ।	गाउँपालिका तथा वडास्तरीय समिक्षा बैठक	गाउँपालिका र वडा	गाउँपालिका र वडा	जि स .स, जि.वि.व्य.स.,ने.रे.सो.	विपद्को पछिको अवस्था देखि निरन्तर
		संकलित तथ्याङ्कलाई अद्यावधिक गर्ने ।	गाउँपालिका र वडा	गाउँपालिका, वडा, रेडक्रस	जि.वि.व्य.स	विपद्को पछिको अवस्था देखि निरन्तर
		महामारी फैलिन नदिन आवश्यक कार्य गर्ने समुदाय सरसफाई गर्ने	स्वास्थ्य चौकी, रेडक्रस,	गाउँपालिका, वडा, रेडक्रस	जि.स.स., जि.वि.व्य.स.,ने.रे.सो, जनसेवा	विपद्को पछिको अवस्था देखि निरन्तर
		पुनःस्थापना तथा पुर्ननिर्माणका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिका र वडा	गाउँपालिका, वडा, रेडक्रस	जि.स.स, जि.वि.व्य.स.,ने.रे.सो, गैसस	विपद्को पछिको अवस्था देखि निरन्तर
		जिविकोपार्जनका लागि आय आर्जनका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिका र वडा	गाउँपालिका, वडा, रेडक्रस	जि.स.स, जि.वि.व्य.स.ने.रे.सो, गैसस	विपद्को पछिको अवस्था देखि निरन्तर

		विपद् पूर्वतयारी, रोकथाम, अल्पीकरणक । गतिविधिहरूलाई निरन्तर रूपमा सञ्चालन गर्ने । साथै भत्केका संरचनाहरू पुनः निर्माण मर्मत गर्ने ।	गाउँपालिका र वडा	गाउँपालिका, वडा, रेडक्रस	जि.स.स, जि.वि.व्य.स. नेरेसो, गैसस	विपद्को पछिको अवस्था देखि निरन्तर
२	राहत वितरण	वास्तविक पिडितहरूको तथ्यांक संकलन गर्ने। समस्या पहिचान गरि राहत वितरण गर्ने ।	गाउँपालिका र वडा	LDCRC गाउँपालिका, वडा, रेडक्रस, प्रहरी चौकी र Task Force	जि.स.स, जि.वि.व्य.स., नेरेसो	विपद्को पछिको अवस्थादेखि निरन्तर

३.२ मानवीय विषयगत क्षेत्र तथा अगुवा संस्था

माथि उल्लेखित कार्यक्रमलाई प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गर्न र विपद्को प्रतिकार्य अभै राम्रो सँग सम्पन्न गर्न मोदी गाउँपालिकाले निम्न बमोजिमको मानवीय विषयगत क्षेत्र तथा अगुवा संस्थाको सूची तयार गरि विषयगत क्षेत्र अन्तर्गतका निकाय पहिचान गरि सो निकायको विशिष्ट योजना पनि निर्माण गरेको छ ।

मानवीय विषयगत क्षेत्र तथा अगुवा संस्थाको सूची

क्र. सं.	विषयगत क्षेत्र	निकाय/संस्था	सम्पर्क व्यक्ति	सम्पर्क विवरण(फ्याक्स, फोन, इमेल)	कैफियत
१	सूचना, समन्वय र सर्भे तथा खोजतलास र उद्धार	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति			
२	खाद्य सामग्री तथा कृषि	कृषि तथा पशु सेवा शाखा			
३	आवास तथा गैरखाद्य	नेपाल रेडक्रस			

	सामाग्री	सोसाइटी			
४	स्वास्थ्य तथा पोषण	स्वास्थ्य शाखा			
५	खानेपानी तथा सरसफाई	खानेपानी तथा सरसफाई शाखा			
६	आपत्कालिन संरक्षण	महिला तथा बालवालिका शाखा			
७	आपत्कालीन शिक्षा	शिक्षा, युवा तथा खेलकुद शाखा			
८	प्रबन्ध व्यवस्थापन तथा पूनर्लाभ क्षेत्र	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति र गाउँपालिका			

३.३ विषयगत क्षेत्र बमोजिमको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना
क) सूचना, समन्वय र सर्भे तथा खोजतलास र उद्धार

क्र. सं.	क्रियाकलापहरू	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफियत
पुर्वतयारीका कार्ययोजनाहरू .					
१	स्थानीय विपद् समिति गठन गर्न सहजिकरण गर्ने	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तह	LEOC (स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र) राजनैतिक दल	तत्काल	
२	स्थानीय आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र संचालनका लागि समन्वय गर्ने ।	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, (स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र	स्थानीय तह	तत्काल	
३	स्थानीय स्तरमा राहत वितरण मापदण्ड तर्जुमा	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन	स्थानीय आपत्कालीन कार्य सञ्चालन		

	गर्न स्थानीय तहलाई अनुरोध तथा सहजिकरण गर्ने ।	समिति	केन्द्र, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु		
४	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा र बहुक्षेत्र द्रुत लेखाजोखा तालीम सञ्चालन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	LDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
५	उच्च सङ्कटासन्न वडाहरुमा पूर्वचेतावनी प्रणालीका सामग्रीको बन्दोवस्त	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	LDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
६	बाढीबाट बच्ने उपायबारे चेतना अभिवृद्धिका लागि पोष्टर, पर्चा तथा पाठ्य सामग्रीको प्रकाशन)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	LDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
७	मानवीय सेवाबारे अनुशिक्षण	स्तरीय अगुवा, सहयोगी निकाय	LDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
८	सङ्कटासन्न वडाहरुको वास्तविकता चित्रित गर्ने वृत्तचित्र तयारी	स्तरीय अगुवा, सहयोगी निकाय	LDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
९	प्रत्येक सङ्कटासन्न गाउँपालिकाको लागि सूचना संप्रेषणको लागि वैकल्पिक माध्यम मोबाइलको सेट र सीम वितरण	स्तरीय अगुवा सहयोगी निकाय, स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	LDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
१०	सूचना संयन्त्रलाई	स्थानीय	LEOC, LSA(स्तरीय		

	तयारी अवस्थामा राख्ने साथै आवश्यक सामागीहरू व्यवस्थित वनाई राख्ने -पावर बैंक, डवल व्याट्री, सोलार, जेनेरेटर, सञ्चार सेट, इन्टुमेण्ट किट बक्स, आवश्यक तालीम तथा सामग्री	विपद् व्यवस्थापन समिति	अगुवा सहयोगी निकाय), स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		
११	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना या आपत्कालीन योजना तथा अन्य प्रतिवेदनहरू छपाइ	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		
१२	एफएमबाट बाढीपहिरो सम्बन्धी सूचनामूलक सन्देश प्रचारप्रसार	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू, रेडियो संचार		
१३	प्राथमिक उपचार बाकस	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू,		
१४	स्थानीयस्तरका स्वयंसेवकसंग सम्पर्क र संयुक्त अभ्यास	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू,		
१५	सुरक्षित खुल्ला स्थलको पहिचान	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू,		
१६	अटो चार्जिङ स्टेसन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन	स्थानीय तह र नेपाल विद्युत प्राधिकरण र		

		समिति	सरोकारवाला निकाय		
प्रतिकार्यका कार्य योजनाहरू					
१	बाढी तथा पहिरो आएको अवस्थामा गरिने समन्वय बैठक	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरू,		
२	गाउँपालिका अध्यक्षको अध्यक्षतामा कमाण्ड पोष्ट निर्माण तथा सुचना संकलनका लागि समन्वय गर्न सम्बन्धित क्लष्टर परिचालन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका, सरोकारवाला निकायहरू		
३	रेस्क्यु टिमको विभाजन तथा परिचालन गरी वालवालिका, महिला, जेष्ठ नागरिक, भिन्न क्षमता भएका घाइतेलाई उद्धार गर्ने साथै जोइन्ट टिम सुरक्षा युनिट अर्गनाइजेसन सँग सुचना आदान प्रदान समन्वय गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरू		
४	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा र बहुक्षेत्र द्रुत लेखाजोखा फाराम भर्ने र विश्लेषण गर्ने र जिल्ला सँग समन्वय गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	जिल्ला आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (DEOC), DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरू,		
५	बहुक्षेत्र द्रुत लेखाजोखा र प्रतिवेदन तयारी (स्थानीय विपद् व्यवस्थापन	LSA, DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला		

	कार्यदल परिचालन	समिति	निकायहरु,		
६	अवरुद्ध सञ्चार सेवा यथा सम्भव छिटो मर्मत सम्भार गर्ने गराउने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका नेपाल टेलिकम सरोकारवाला निकायहरु	र	
७	बैकल्पिक उर्जाको प्रयोग गर्ने सोलार, जेनेरेटर आदि)	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
८	तथ्याङ्क व्यवस्थापन तथा समीक्षा बैठक	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
९	नियमित क्लष्टर तथा अन्तर क्लष्टर बीच बैठक तथा समन्वय गर्दै प्रतिवेदन तयारी तथा वितरण	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
१०	क्षेत्रगत कार्यहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्यदल परिचालन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
११	विस्थापितका लागि परिचयपत्र छपाइ	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
१२	फोन सम्पर्क, स्थलगत निरीक्षण	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
१३	पत्रकार सम्मेलन गरी विपद्को अवस्थाबारे जानकारी गराउने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	
१४	सवारी भाडा (७ दिनको लागि) ट्रक, एम्बुलेन्स,पिकअप, शव बाहन	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका सरोकारवाला निकायहरु	र	

१५	मेडिकल, बन्दोबस्ती, खाना सहितको सेल्टर निर्माण	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु		
१६	थप क्षति हुने नदिन घाइते, मृतकको धनजन तथा पशु सुरक्षाको योजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु		
१७	सामान्य दिनचर्यामा फर्कने वातावरण सृजना गर्न सहजीकरण गर्ने	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति	DDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु		

ख) खाद्य सामग्री तथा कृषि

क्र. सं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफियत
पूर्वतयारीका कार्ययोजनाहरु .					
१	खाद्य तथा कृषि क्षेत्र बैठक संचालन	कृषि तथा पशु सेवा शाखा र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस	तत्काल	
२	खाद्यान्न तथा बिउ विजन वितरण कार्यदल गठन गर्ने	कृषि तथा पशु सेवा शाखा र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस	तत्काल	
३	खाद्यान्न भण्डारण तथा आपतकालीन आपुर्तिको व्यवस्थाका लागी स्रोतको नक्सांकन गर्ने	कृषि तथा पशु सेवा शाखा र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस		
४	तयारी खाद्यान्नको वजार उपलब्धता पहिचान गर्ने	कृषि तथा पशु सेवा शाखा र	LDMC, गाउँपालिका र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस		

		सम्बन्धित क्लष्टर			
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	समन्वय, खोज उद्धार क्षेत्र संग समन्वय गरी प्रभावित क्षेत्रको विवरण लिई आवश्यक खाद्य सामाग्रीको वितरणको व्यवस्था मिलाउने	कृषि तथा पशु सेवा विभाग र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस		
२	वितरण हुने खाद्य सामाग्रीको गुणस्तरयुक्त रहेको सुनिश्चित गर्ने ।	कृषि तथा पशु सेवा विभाग र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस		
३	वितरण केन्द्र निर्धारण गरी सवै सरोकारवालालाई जानकारी गराउने	कृषि तथा पशु सेवा विभाग र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस		
४	व्यक्ति तथा निकायबाट प्राप्त नगद, खाध्य, तथा गैरखाध्य सामाग्रीको सहयोगलाई एकद्वार प्रणालीबाट वितरण गर्ने ।	कृषि तथा पशु सेवा विभाग र सम्बन्धित क्लष्टर	LDMC, DDMC, स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु, रेडक्रस		

ग) आवास तथा गैरखाद्य सामाग्री

क्र. सं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफिय त
पुर्वतयारीका कार्ययोजनाहरु .					
१	आपतकालीन आश्रय व्यवस्थापन	आवास तथा गैह्र खाद्य	LDMC, स्थानीय तह,		

	क्षेत्रको बैठक संचालन	क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरू,		
२	सम्भावित विपद जोखिम अनुसार आपतकालीन आश्रयस्थलहरूको पहिचान गर्ने ।	आवास तथा गैह्र खाद्य क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	LDMC, स्थानीय तह, शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरू,		
३	विस्थापीतहरूका लागी आवश्यक गैर खाद्य सामग्रीहरू तथा स्रोतहरूको नक्सांकन गर्ने	आवास तथा गैह्र खाद्य क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	LDMC, स्थानीय तह, शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरू,		
४					
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	आपतकालीन आश्रय व्यवस्थापन क्षेत्रको बैठक संचालन	आवास तथा गैह्र खाद्य क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	LDMC, DDMC, स्थानीय तह, शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरू,	तत्कालै	
२	आवश्यक गैर खाद्य सामग्रीहरू तथा स्रोतहरूको पठाउने व्यवस्था गर्ने ।	आवास तथा गैह्र खाद्य क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	LDMC, DDMC, स्थानीय तह, शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरू,	तत्कालै	
३	आवश्यक गैर	आवास तथा	LDMC, DDMC,	तत्कालै	

	खाध्य सामाग्रीहरु वितरण केन्द्र निर्धारण गरी व्यवस्थापन गर्ने	गैह्र खाद्य क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	स्थानीय तह, शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरु,		
४	व्यक्ति तथा निकायबाट प्राप्त नगद, खाध्य, तथा गैरखाध्य सामाग्रीको सहयोगलाई एकद्वार प्रणालीबाट वितरण गर्ने	आवास तथा गैह्र खाद्य क्लष्टर र नेपाल रेडक्रस	LDMC, DDMC, स्थानीय तह, शहरी विकास तथा भवन कार्यालय र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	

घ) स्वास्थ्य तथा पोषण

क्र. सं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफिय त
पुर्वतयारीका कार्ययोजनाहरु .					
१	आपतकालीन स्वास्थ्य पोषण क्षेत्रको बैठक संचालन गरी स्वास्थ्य परिक्षण कार्यदल गठन गर्ने वा नविकरण गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानी स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
२	सरकारी तथा गैरसरकारी, सामुदायीक तथा निजि स्वास्थ्य सेवाप्रदायक संस्था तथा क्षमता	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानी स्वास्थ्य संस्थाहरु र		

	नक्सांकन गर्ने		सरोकारवाला निकायहरु,		
३	आपतकालीन अवस्थामा आवश्यक पर्ने औषधिहरुको Buffer Stock सर्व स्थानीय तहमा राख्ने, मातहतका स्वास्थ्य चौकीमा राख्ने व्यवस्था मिलाउने	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानी स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
४	विपदको समयमा हुन सक्ने माहामारीको सम्बन्धमा जनचेतना मुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने साथै उक्त समयमा परिचालीत हुन RRT हरुलाई तयारी अवस्थामा राख्ने	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानी स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
५	प्रभावीत क्षेत्रमा स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्नका लागी टोली गठन गर्ने	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानी स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
६	थप उपचारका लागी सम्भावित स्वास्थ्य संस्था तथा क्षमताको नक्सांकन गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय		

			स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
७	स्थानीय र जिल्लामा उपलब्ध एम्बुलेन्सहरु चालु हालतमा राख्ने, नेपाल रेडक्रस, गाउँपालीका तथा सेवा प्रदायक निकायहरुको विवरण समेत अध्यावधिक गर्ने	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	आपतकालीन बैठक संचालन गरी कार्य जिम्मेवारी निर्धारण गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	
२	घाइतेहरुक उपचारका लागि तत्काल RRT टोली परिचालन गर्ने । थप उपचारका लागि जिल्ला अस्पताल तथा काठमाडौं स्थित अस्पताल पठाउने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	
३	गर्भवति, सुत्केरी, शिशुहरुको लागि	स्वास्थ्य पोषण तथा	LDMC, DDMC	तत्कालै	

	पोषण युक्त खाद्य सामाग्रीहरु उपलब्ध गराउने र खाद्य क्षेत्रलाई सिफारिस गर्ने ।	सरसफाई क्लष्टर	स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
४	आश्रय स्थलमा हुनसक्ने भन्डापखाला, हैजा, माहामारी जस्ता रोगहरु फैलन नदिन रोकथामका उपायहरु अवलम्बन गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	
५	स्वास्थ्य तथा पोषण शिविर संचालन गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		

ड) खानेपानी तथा सरसफाई

क्र. सं.	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफिय त
पुर्वतयारीका कार्ययोजनाहरु .					
१	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको	स्वास्थ्य पोषण तथा	LDMC, DDMC स्थानीय तह,		

	वैठक संचालन गर्ने ।	सरसफाई क्लष्टर	स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
२	प्रभावित हुनसक्ने क्षेत्र, आपतकालीन आश्रयस्थलहरुमा, स्वच्छ खानेपानी, शौचालय, सरसफाइका लागी आवश्यक सामग्रीहरुको नक्सांकन गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
३	खानेपानी तथा सरसफाइ र स्वास्थ्य प्रवर्धन सम्बन्धी तालीम प्राप्त व्यक्तिको सुचि तयार गरी आवश्यकता अनुसार परिचालनका लागी तयारी अवस्थामा राख्ने	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,		
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको वैठक संचालन गरी तोकिएको कार्यविवरण अनुसार तुरुन्तै परिचालन गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	

२	प्रभावित क्षेत्र तथा आश्रयस्थलमा रहेको खानेपानीको मुहान सफा राख्ने तथा निश्चित स्थलमा मात्र दिशा पिशाव गर्न सचेतीकरण गर्ने	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, स्वास्थ्य चौकी, स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाहरु र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	
३	अस्थायी सिकाई केन्द्र मार्फत सरसफाई सम्बन्धी सचेतना प्रवर्द्धन गर्ने ।	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय स्वास्थ्य चौकी र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	
४	क्षतिग्रस्त खानेपानी वितरणको मर्मत सम्भारकार्यकर्ता हेरालु परिचालन	स्वास्थ्य पोषण तथा सरसफाई क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह, खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय स्वास्थ्य चौकी र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	
५	क्षेत्रगत पुनरावलोकन	स्वास्थ्य पोषण तथा	LDMC, DDMC		

	बैठक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन	सरसफाई क्लष्टर	स्थानीय तह, खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय स्वास्थ्य चौकी र सरोकारवाला निकायहरु,		

च) आपत्कालिन संरक्षण

क्र. सं	क्रियाकलापहरु	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफियत
पुर्वतयारीका कार्ययोजनाहरु .					
१	संरक्षण नेटवर्क चुस्त दुरुष्त पार्ने ।	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
२	मनोसामाजिक परामर्शदाताहरुलाई तालिम	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
३	प्रभावितहरुलाई आश्रय दिन वा संरक्षण गर्न सुरक्षित स्थान पहिचान वाल गृह, सेफ	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		

	हाउसप्रभावितहरूलाई आश्रय दिन वा संरक्षण गर्न सुरक्षित स्थान पहिचान बाल गृह, सेफ हाउस				
४	स्वच्छता सम्बन्धी Hygiene Kit, Nutrition Kit, Recreation Kit मौज्जातमा राख्ने	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMCस्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	प्रभावित मानिसहरूको अधिकारको उल्लंघन, दुर्व्यवहार, शोषण अथवा भेदभावका बारेमा अनुगमन गर्ने तथा प्रतिवेदन पेस गर्ने संयन्त्र र त्यसको प्रयोग गरिनेछ ।	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू	तत्कालै	
२	मानवीय सहयोग तथा स्थायी समाधानका बारेमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्तिहरूलाई नियमित रूपमा जानकारी उपलब्ध गराइनेछ ।	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू	तत्कालै	
३	फिर्ती कार्यक्रम तथा स्थायी समाधानको तर्जुमामा आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्तिहरूलाई संलग्न पारिनेछ ।	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू	तत्कालै	

४	शिविर तथा पुनर्वास गराइएका क्षेत्रहरूमा सुरक्षा पर्याप्त हुनेछ ।	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू,	तत्कालै	
५	जेखिममा रहेका बालबालिकाको पहिचानका लागि स्वयंसेवक परिचालन	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		

छ) आपतकालीन शिक्षा

क्र. सं.	क्रियाकलापहरू	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफियत
पूर्वतयारीका कार्ययोजनाहरू .					
१	क्षेत्रगत बैठक संचालन गरी आपतकालीन शैक्षिक कार्यदल गर्ने ।	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		
२	जेखिमयुक्त स्थानमा रहेका विद्यालय, प्रारम्भिक बालविकास केन्द्र, स्रोत कक्षा तथा स्रोत केन्द्रको नक्सांकन गर्ने ।	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		
३	शिविर तथा समूदायमा अभिमूखिकरण संचालन (अभिभावक तथा बालबालिकाहरू)	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		

४	विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी शैक्षिक सामग्री बालबालिकाको लागि	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMCस्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु		
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	विद्यालय संचालनका लागि मनोसामाजिक परामर्श तालीम तथा अभियान	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु	तत्कालै	
२	अस्थायी सिकाई केन्द्र शौचालय सहित	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु	तत्कालै	
३	विद्यालय संचालनका लागि पाठ्यपुस्तक सहित सामग्री	आपत्कालिन संरक्षण क्लष्टर	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु	तत्कालै	
४	स्थायी संरचना निर्माण कार्य संचालन	शिक्षा क्लष्टर, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरु,	तत्कालै	

ज) प्रबन्ध व्यवस्थापन तथा पूनर्लाभ क्षेत्र

क्र. सं.	क्रियाकलापहरू	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	समय सिमा	कैफियत
पुर्वतयारीका कार्ययोजनाहरू .					
१	प्रतिकार्यकालागी प्रयोग हुन सक्ने जिल्ला भित्रका सवारी साधन तथा अन्य उपकरणहरूको विवरण अधवधिक गर्ने साथै जिल्ला बाहिरबाट उपलब्ध हुनसक्ने एम्बुलेन्स,हेलीकोप्टर सेवा प्रदायकहरूको समेत विवरण अध्यावधिक गर्ने	जिल्ला प्रशासन, स्थानीय तह	जिल्ला स्थित कार्यालयहरू		
२	सबै सरकारी कार्यालय, गाउँपालिका, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी, विद्यालय,होटल, बैंक तथा वित्तिय संस्था,व्यापारिक भवनहरूमा आवश्यकता अनुसार/ Fire EXtinguisher व्यवस्था गर्ने ।	जिल्ला प्रशासन, स्थानीय तह	जिल्ला, स्थानीय तह, निजि क्षेत्र		
३	खोज तथा उद्धार एवम् समन्वयमा खटिने व्यक्तिहरूको लागी खाना तथा खाजा व्यवस्थापन गर्ने	LDMC, DDMC	LDMC, DDMC स्थानीय तह र सरोकारवाला निकायहरू		
४	सम्भावित विपद पश्चात पुनर्लाभमा संलग्न सरकारी तथा गैह्र सरकारी संस्थाहरूको विवरण अध्यावधिक गर्ने	LDMC, DDMC	स्थानीय तह, रेडक्रस		
५	सबै विषयगत क्षेत्रहरूको नियमित बैठक संचालन	LDMC, DDMC	विषयगत कार्यालय		

	गर्ने		तथा निकायहरु		
प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ कार्ययोजना					
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालयको निर्देशन अनुसार मात्र आवश्यकताअनुसार जिल्लाका सबै सरकारी, गैरसरकारी संस्था तथा निजि सवारी साधन तथा उपकरणहरु परिचालन गर्ने ।	LDMC, DDMC	जिल्ला स्थित कार्यालयहरु	तत्कालै	
२	भण्डारण गृहमा रहेका सामग्रीहरुको परिचालन	जिल्ला प्रशासन र गाउँपालिका	DEOC, LEOC LDMC	तत्कालै	
३	खोज तथा उद्धार एवम् समन्वयमा खटिने व्यक्तिहरुको लागी खाना तथा खाजा व्यवस्थापन गर्ने	LDMC, DDMC	स्थानीय तह, रेडक्रस	तत्कालै	
४	स्थानीय तह, प्रदेश सरकार र केन्द्र सरकारसँग सहकार्य गरी पुनर्लाभका कार्य गर्ने	जिल्ला समन्वय समिति, DDMC	LDMC, स्थानीय तह, र सरोकारवाला निकायहरु	तत्कालै	
५					

परिच्छेद ४

४.१ योजनाको कार्यान्वयन

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयनको स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको नेतृत्वमा वडा र गाउँपालिका रहनेछ । यस योजनाको सफल कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडा र गाउँपालिकामा यस समिति अन्तर्गतका विभिन्न विषयगत क्षेत्रहरु सक्रिय रहनेछ । विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका कार्यहरुलाई समुदायमा स्थापित भई क्रियासिल रहेका विद्यमान समुह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरु मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ । यो योजना कार्यान्वयनका लागि स्थानीय स्वयंसेवक र स्थानीय श्रोत व्यक्ति परिचालन गरिनेछ । यी सहजकर्ताहरुले स्वयंसेवक र सामाजिक परिचालनका कार्यहरु र कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरु गर्नेछ । यस्ता सहजकर्ता परिचालन गर्ने संस्थाहरुको क्षमता विकास सहित आवश्यक नियमित र थप सहयोग विशिष्ट अनुभव भएका राष्ट्रिय संस्थाहरुबाट हुनेछ । यस योजना अन्तर्गतका कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनु पूर्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विस्तृत वजेट तयारी उपभोक्ता समिति, समुह र क्लबहरुसंग सहमती एवं सम्झौता गरि कार्यान्वयन हुनेछ । सम्बन्धित विषयगत क्षेत्रले कार्यक्रम कार्यान्वयन पूर्व सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग समक्ष विस्तृत योजना तथा वजेट विवरण प्रस्तुत गरिने छ । कार्यक्रम संचालनको क्रममा आय व्ययको विवरण तथा सम्बन्धित अभिलेखहरु पारदर्शी रुपमा राखिनेछ ।

४.२ योजनाको प्रगति र मूल्याङ्कन

यस गाउँपालिकाका ८ वटै वडा अन्तर्गत यस योजनामा समेटिएका सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको अगुवाईमा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना कार्यान्वयनको अनुगमन आवश्यकता अनुसार गरिने छ । अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरुलाई अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागी भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ । त्यसैगरि प्रत्येक महिनामा मूल्यांकन गरिनेछ भने १ वर्ष पछि अन्तिम मूल्यांकन गरि पुनःआगामी दिनको मूल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ । यसरी नै विपद् आपतकालीन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन-मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्नेछ ।

४.३ योजनाको प्रगती अनुगमन तथा मूल्याङ्कन विधि

अनुगमनका तहहरु	किन	कसले	कहिले	कसरी
----------------	-----	------	-------	------

समुदाय तथा वडा तहका अनुगमन क्रियाकलापहरूको तहमा) गाउँपालिका तहका अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतीहरू तहमा)	पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न । अनुकूलन कार्यहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न । कार्यक्रमको गुणस्तर कायम गर्न । योजना र प्रगतीको लेखाजोखा गर्ना कार्यक्रमको प्रभावकारीता वृद्धि गर्दै समयमा सम्पन्न गर्न ।	विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशिल समन्वय समिति, समुदाय स्तरको अनुगमन समिति । वडाको अनुगमन समिति, तथा विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल समन्वय समिति, सहजकर्ता	कार्यक्रम संचालन पूर्व, संचालनको क्रममा र सम्पन्न भएको ३ महिना भित्र । अर्धवार्षिक रुपमा (पौष र असारमा)	सार्वजनिक लेखा परिक्षण, मूल्यांकन प्रतिवेदन, होडिडग बोर्ड समिक्षा तथा योजना तर्जुमा बैठक तथा गोष्ठी ।
			त्रैमासिक	फिल्ड अनुगमन भ्रमण
			त्रैमासिक	संकटासन्न वर्गहरूसंग अन्तरक्रिया
			नियमित	फोटो तथा घटना अध्ययनको संकलन
			वार्षिक	वार्षिक प्रगती प्रतिवेदन
जिल्ला तहका अनुगमन (नतिजाहरू र उपलब्धी तहमा)	यसका उपलब्धीहरू र नतिजाहरू सुनिश्चित गर्न राम्रा अभ्यासहरूको अनुशरण, थप विस्तार र मूल प्रवाहिकरण गर्न	जिल्ला समन्वय समिति, सरोकारवाला निकायहरू	अर्ध वार्षिक	संयुक्त अनुगमन
			अर्धवार्षिक	समिक्षा गोष्ठी तथा बैठक
			वार्षिक	घटना अध्ययनको संगालो प्रकाशन
			१ वर्षमा	सहभागितामूलक सक्कटासन्नता विश्लेषण
			वार्षिक	प्रगती प्रतिवेदन प्रकाशन

४.४ योजनाको अध्यावधिकता

यस योजनालाई गाउँपालिका, वडा र समुदायमा भएका कार्यान्वयका क्रममा भएका पाठ सिकाइ, अनुभव र चुनौती सुधार गर्नुपर्ने विषयबस्तुलाई समावेश गरि सहज र प्रभावकारी बनाउनका लागि निर्देशिका बमोजिम बनाईएका विधेयक तथा योजनाहरूलाई २/२ महिनाको अवधिमा वा आवश्यकता अनुसार गाउँपालिका तथा वडाकार्यालयले अध्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

अनुसुचीहरू

अनुसुची १:

क्षेत्रगत समितिहरूको काम-कर्तव्यहरू

१) खोज तथा उद्धार

- विपद्को लगत्तै उपकरण सहित खोजी तथा उद्धार (Search & Rescue) टोली खटाउने ।
- समन्वय बैठक र प्रतिवेदनका बारेमा जानकारी गराउने ।
- सुविधाबाट एकदमै वञ्चित समूह/संकटासन्न अवस्थामा रहेका व्यक्ति लगायत सबैलाई गरिएको उद्धार र वितरण गरिएका सहयोग सम्बन्धी गतिविधिको अनुगमन ।
- अवस्था हेरी (आवश्यकतामा आधारित रहेर) Multi Cluster Initial Rapid Assessment (MIRA) टीम खटाउने ।
- पहिलो हप्तामा परिस्थितिका बारेमा दिनदिनै प्रतिवेदन पेस गर्ने र त्यसपछि हरेक दुई हप्तामा ।
- शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन (Camp Coordination & Camp Management) को अनुगमन गर्ने तथा प्रतिवेदन गर्ने (फाराम सहितको) संयन्त्र ।
- पहिलो हप्तामा हरेक दिन र प्रकोप भएको २४ घण्टाभित्र समाचार संचार माध्यममा पठाउने ।
- नियन्त्रण तथा मानवीय सहयोग सम्बन्धी मापदण्ड कायम गर्ने तथा सांस्कृतिक, सामाजिक तथा आर्थिक रूपमा स्वीकार गर्न सकिने सामग्री-दाता/सहयोग उपलब्ध गराउने (निकायबाट प्रत्यक्ष वितरण होइन) ।

२) अस्थायी आवास तथा गैरखाद्य सामग्री

- औसतमा एक परिवारका ६ सदस्यहरूको लागि १२ ह १८ फुट साईजको त्रिपाल ।
- प्रति परिवार ६ सदस्यका लागि न्यूनतम एक जोडा कपडा ।
- हरेक परिवारलाई भान्साको लागि भाँडा ।
- विद्यालय तथा सार्वजनिक स्थलहरूसँग अग्रिम रूपमा नै समझदारी पत्र (MoU) मा दस्तखत भएको हुनुपर्दछ ।
- शिविरका लागि योजना तर्जुमा गर्दा नै सांस्कृतिक तथा सामाजिक मूल्यहरू एवं परिस्थितिलाई ध्यानमा राखिनु पर्दछ ।
- शिविर स्थापना गर्नका लागि विगतमा प्रयोग गरिएका ठाउँहरूको विवरण ।
- स्थानीय सरकार लगायत सरोकारवाला निकायहरूको समन्वयमा शिविरको स्थापना ।

३) खाद्यान्न व्यवस्थापन: प्रभावितहरूको पहुँच निम्न वस्तुमा हुनेछ :

- प्रति व्यक्ति प्रति दिन न्यूनतम २,१०० क्यालोरी प्राप्त हुने गरी खाद्यान्नको सुनिश्चितता गर्ने

- प्रभावित मानिसहरूका लागि उपलब्ध भएका र पहुँच योग्य खाद्य पदार्थमा परिपूरक (complementary) रूपमा एक अथवा दुई खाद्य वस्तुहरू उपलब्ध गराउने र
- निश्चित समूहका व्यक्तिहरूका (साना बालबालिका, एच.आई.भी. संक्रमित, कुपोषित व्यक्तिहरू आदि) लागि उनीहरूको आवश्यकतालाई पूरा गर्न सामान्य रासनका अतिरिक्त परिपूरक रासनको व्यवस्था ।
- खाद्यान्न परिमाण निम्न बमोजिम हुनेछ :
 - (१) चामल: प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ४१० ग्राम,
 - (२) दाल: प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ६० ग्राम,
 - (३) वनस्पति तेल: प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति २५ मि.लि. र
 - (४) नुन: प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति ७.५ ग्राम ।
- स्थानीय परिस्थिति बमोजिम खाद्यान्नको परिमाण निर्धारित गर्न सकिनेछ, तर शुरुमा पारिवारिक आधारमा गरिने वितरण र अन्तिम लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा वितरण गरिनु पर्दछ ।

४) खानेपानी तथा सरसफाई व्यवस्थापन

- प्रभावित क्षेत्रहरूमा प्रतिदिन प्रतिव्यक्ति न्यूनतम ५ लिटर पानी उपलब्ध गराउने र पहिलो ४ हप्ताभित्र प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन उपलब्ध गराइने पानीको परिमाणलाई १५ लिटर पुर्याउने ।
- शिविरमा बस्ने विस्थापित मानिसहरू र घर तथा व्यक्तिगत सम्पत्ति नष्ट भएका व्यक्तिहरूको लागि पानी संकलन गर्नका लागि बाल्टीन र पानी शुद्ध गर्नका लागि ३० दिनसम्म खानेपानी शुद्ध गर्ने ट्याब्लेट (tablets) अथवा वाटर गार्ड (water guard) उपलब्ध गराउने ।
- शिविरमा बसोबास गर्ने विस्थापित मानिसहरूका लागि उपयुक्त सरसफाई एवं महिलाहरूको लागि नुहाउने सुविधाका निमित्त अस्थायी चर्पी (हरेक २० व्यक्तिका लागि एक चर्पी र पहिलो हप्ताभित्र हरेक १० व्यक्तिका लागि एक चर्पीका दरले सो लाई बढाउने गरी) को निर्माण गर्ने ।
- शिविरमा बसोबास गर्ने प्रभावित मानिसहरूलाई जिल्ला जनस्वास्थ्य तथा खानेपानी कार्यालयका कर्मचारी, साभेदार गैर-सरकारी सङ्गठन, महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेवक एवं रेडक्रसका स्वयंसेवकहरूसँग मिली स्वास्थ्यसम्बन्धी किट (kits) वितरण गर्ने र स्वास्थ्य प्रवर्धन सम्बन्धी गतिविधिहरू (पानी शुद्ध पार्ने उचित तरिका र साबुनद्वारा हातधुने) सञ्चालन गर्ने ।
- एकरूपताका लागि गाउँपालिका पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनालाई राष्ट्रिय पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनासँग मेल खाने गरी तयार पार्ने ।

५) स्वास्थ्य र पोषण

- प्रारम्भिक लेखाजोखा सञ्चालन गरिएकै समयमा स्वास्थ्य सम्बन्धी निगरानी (Health surveillance) शुरु हुन्छ ।
- समुदायको तहमा रोग तथा चोट-पटकको उपचार विद्यमान प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको प्रणालीको माध्यमबाट, स्वास्थ्य संस्थाहरूमा केही उपचार एवं थोरै संख्यामा गम्भीर

बिरामीहरूलाई सिफारिश गरी अन्य केन्द्रहरू (referral centres) मा पठाई आपतकालीन स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमको कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- सिफारिश गरी पठाइने अन्य केन्द्रहरू (referral centres) मा केन्द्रहरूमा पुग्नका निमित्त बिरामीहरूका लागि उपयुक्त यातायातको प्रबन्ध गरिनेछ ।

६) संरक्षण समूह

- प्रभावित जनसमुदायको अधिकारको कुनैपनि उल्लङ्घन, दुर्व्यवहार, शोषण तथा भेदभावको अनुगमन गर्ने र प्रतिवेदन पेस गर्ने संयन्त्रको स्थापना गर्ने वा स्थापित संयन्त्रलाई प्रयोगमा ल्याउने ।
- विभिन्न समुदायका सदस्यहरूबाट, विशेषतः अति गरिब तथा पछाडि पारिएका समूहबाट मानविय सहयोग तथा आधारभूत सेवा सुविधामा समान पहुँच सहयोग पाए नपाएको अनुगमन गर्ने ।
- साभेदारहरूका बीचमा अभिलेख राख्ने तथा दर्ता गर्ने प्रणालीमा एकरूपता सुनिश्चित गर्ने ।
- बाल-मैत्री ठाउँ लगायत बालबालिका तथा महिलाहरूका लागि सुरक्षित वातावरणको सिर्जना गर्ने ।
- शिक्षा तथा संरक्षण सम्बन्धी सहयोग कार्यक्रममा मनोसामाजिक सहयोगलाई एकीकरण गर्ने ।
- हेरचाह गर्ने व्यक्तिहरूबाट बालबालिकाहरू बिछोडिने कार्यको रोकथाममा सहयोग गर्ने ।
- बिछोडिएका तथा परिवार साथ नभएका बालबालिकाहरू, खास गरी पाँच वर्षको उमेरभन्दा मुनिका बालबालिका तथा किशोरीहरूको पहिचान, दर्ता तथा स्वास्थ्य जाँचको सहजीकरण गर्ने र खोजी तथा पारिवारीक पुनर्मिलनमा संलग्न साभेदारहरूलाई सहयोग उपलब्ध गराउने ।
- परिवारबाट बिछोडिएका तथा साथ नभएका बालबालिकाहरू र अन्य जोखिममा परेका समूह जस्तै: परिवार नभएका, बृद्ध, अपांग तथा दीर्घरोगबाट पिडित समूहका मानिसहरूलाई हेरचाह तथा संरक्षण प्रदान गर्ने (वास तथा अन्य सेवाको व्यवस्था) ।
- मानवीय सहयोग तथा स्थायी समाधानका बारेमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित मानिसहरूलाई नियमित रूपमा सूचनाको प्रवाह भइरहेको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने ।
- फिर्ता हुने कार्यक्रम तथा स्थायी समाधानको तर्जुमा गर्ने कार्यमा आन्तरिक रूपमा विस्थापित व्यक्तिहरूलाई संलग्न बनाउन प्रयास गर्ने ।
- शिविर तथा पुनर्वासका क्षेत्रहरूमा पर्याप्त सुरक्षाका लागि पैरवी (advocacy) गर्ने ।

७) आपत्कालिन शिक्षा

- विपद् परेको पहिलो हप्ताभित्र शिक्षा सम्बन्धी सुविधा र शिक्षामा संलग्न व्यक्तिहरूको बारेमा द्रुत लेखाजोखा (Rapid Assessment) सञ्चालन गर्ने,

- स्थानीय क्षेत्रगत सदस्यहरू (Cluster Members) सँगको समन्वयमा तथा प्रभावित समुदायहरूसँगको परामर्शमा प्रभावित/आन्तरिक रूपमा विस्थापित बालबालिकाहरूको शिक्षालाई जारी राख्नका लागि अस्थायी रूपमा सिकने ठाउँ पत्ता लगाउने ।
- सम्भव भएसम्म यथाशक्य चाँडो अर्थात् सिद्धान्ततः पहिलो दुई हप्ताभित्र, न्यूनतम मापदण्ड बमोजिम ६ देखि ८ हप्ता भित्र न्यूनतम पूर्वाधार सहित विद्यालय जाने बालबालिकाहरूका लागि अस्थायी रूपमा सिकने ठाउँ तथा स-साना बालबालिकाहरूका लागि सुरक्षित ठाउँ खडा गर्ने ।
- विद्यालयहरू पुनः खुला, शिक्षण-सिकाइका सामग्री उपलब्ध र अर्ध-संरचनागत (semi structured) मनोरञ्जनका सामग्रीको व्यवस्था मिलाएर पढाइ जारी राख्ने र शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूको पुनः एकीकरण प्रारम्भ गर्ने ।
- विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकाहरू अस्थायी रूपमा खडा गरिएका सिकने ठाउँमा भर्ना गरिएका छन् तथातिका लागि वैकल्पिक व्यवस्था गरिएको छ भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने ।
- पिडित बालबालिकाहरूका लागि नियमित शिक्षा प्रणालीमा क्रमशः तिनीहरूलाई समावेश गर्दै लैजाने ।
- प्रभावित बालबालिकाहरूलाई वितरण गरिने शैक्षिक सहयोग सामग्रीमा न्यूनतम निम्न सामग्रीहरू समावेश गरिएको हुनेछ ।
 - क. स्कुल भोला थान १
 - ख. स्कुल पोशाक सेट १
 - ग. कापी १ दर्जन (रु.३० प्रति गोटा)
 - घ. ज्योमेट्री बक्स थान १
 - ङ. पेन्सिल बट्टा १ (इरेजर र कटर सहित)
 - च. पाठ्यपुस्तक सेट १

८) प्रबन्ध व्यवस्थापन तथा पूनर्लाभ क्षेत्र

- विपद् लगत्तै लेखाजोखा फारम सहित सेवा केन्द्रका स्टाफहरूलाई परिचालन गर्ने ।
- समितिले आवश्यकता अनुसार अनुगमन गर्ने ।
- समन्वय बैठक र प्रतिवेदन बारे जानकारी गराउने ।
- सुविधाबाट एकदमै वञ्चित समूहहरूलाई उन्नत बीउ विजनको निःशुल्क/सशुल्क उपलब्धता गराउने तर्फ कार्यक्रमको प्रकृया अगाडि बढाउने
- विजनको निःशुल्क/सशुल्क उपलब्धता गराउने तर्फ कार्यक्रमको प्रकृया अगाडि बढाउने ।
- औशतमा एक परिवारका ६ सदस्यहरूको लागि १५ ह १८ फुट साईजको त्रिपाल उपलब्ध हुनुपर्छ ।
- प्रत्येक मानिसका लागि न्यूनतम ३.५ वर्ग मीटर भुईँ उपलब्ध हुनुपर्छ ।
- क्याम्प बसाइका लागि प्रत्येक मानिसका लागि न्यूनतम ४५ वर्ग मीटर जमिन उपलब्ध हुनुपर्छ ।

- सड्क र बाटोका लागि आश्रयस्थलको २० देखि २५ प्रतिशत जमिन आवश्यक पर्छ ।
- खुल्ला क्षेत्र र सार्वजनिक सेवाका लागि आश्रयस्थलको २० देखि २५ प्रतिशत जमिन आवश्यक पर्छ ।
- विद्यालय तथा सार्वजनिक स्थलहरूसँग अग्रिम रूपमा नै समझदारी पत्र (Memorandum या Understanding) मा दस्तखत भएको हुनु पर्दछ ।
- शिविरका लागि योजना तर्जुमा गर्दा नै सांस्कृतिक तथा सामाजिक मूल्यहरू एवं परिस्थितिलाई ध्यानमा राखिनु पर्दछ ।
- शिविर स्थापना गर्नका लागि विगतमा प्रयोग गरिएका ठाउँहरूको विवरण अध्यावधिक गरिनु पर्छ
- स्थानीय सरकार लगायत सरोकारवाला निकायहरूको समन्वयमा शिविरको स्थापना गरिनु पर्छ ।

अनुसूची २

दैनिक/साप्ताहिक प्रतिवेदन फारम

१. तयार गर्ने पालिका/वडा :
दस्तखत

अवस्था प्रतिवेदन नं.

२. प्रतिवेदन तयार गरेको मिति :

३. लाई (प्रजिअ, जिल्ला समन्वय अधिकारी, जि.दै. प्र.उ.स., गृह मन्त्रालय आदि)

४. वाट : (प्र.जि.अ, स्था.वि.व्य.स., जि.वि.व्य.स.,ने.रे.सो.)

५. बोधार्थ : (प्र.जि.अ., स्था.वि.व्य.स., जि.दै प्र.उ.स., गृह मन्त्रालय आदि)

६. प्रतिवेदन अवधि (.....देखि.....सम्म)

७. प्रतिवेदनले समेट्ने क्षेत्र (जिल्ला, गा.पा)

८. सामान्य अवस्था (प्रभावित वडा/गा.पा, लाभान्वित जनसंख्या, क्षति भएको घर आदि)

९. खोज उद्धार, राहतको विवरण (सरकारी, गैरसरकारी, रेडक्रस र राष्ट्रसंघीय निकायहरूबाट भएको राहत उद्धार)

१०. खोज उद्धार, राहतकाको योजना (सरकारी, रेडक्रस, गैरसरकारी क्षेत्रबाट प्रदान गरिने राहत उद्धारको योजना)

११. पूर्वतयारी तथा खोज उद्धार र राहतमा हुनसक्ने कमी वा कठिनाई

१२. समस्या समाधानका उपाय वा आवश्यक सहयोगको अपेक्षा

अनुसूची ४:

विपद्प्रतिकार्यका लागि सूचना संयन्त्र

